

Smålands museum
Kulturhistorisk
undersökning 34

RAPPORT

Grav och fossilt kulturlandskap
Åby 1:16
Berga sn
Småland

Tillägg till rapport

Grav och fossilt kulturlandskap
Åby 1:16
Berga socken
Småland

C-14 analysen.

Från The-Svedberg-laboratoriet vid Uppsala universitet har följande resultat meddelats:

<u>Labnummer</u>	<u>Anläggning</u>	<u>14 C ålder BP*</u>
Va - 2018	A3	2030 ± 80
Va - 2019	A12	2740 ± 90
Va - 2020	A15	2040 ± 100

* BP = Före nutid

De båda anläggningarna inom område A uppvisar dateringar som omspanner ca 700 år. Dateringarna faller i yngre bronsålder och förromersk järnålder.

Beträffande den inom område B undersökta graven C A15, kvadratisk stenättning, redovisas en datering till förromersk järnålder.

Kävlinge 6/3 1991

Leif Nilsson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	sid 1
Teckenförklaring	sid 2
Inledning och bakgrund	sid 3
Belägenhet	sid 3
Topografi och fornlämningsmiljö	sid 3
Mikrotopografi inom undersökningsytan	sid 4
Grävningstid och arbetsstyrka	sid 4
Dokumentation	sid 4
Terminologi och definitioner	sid 8
Anläggningsbeskrivningar och fynd	sid 8
- Område A	sid 8
- Område B	sid 17
- Område A och B "svackan"	sid 18
- Område C	sid 20
Anläggningarnas konstruktion område A och B. Kommentarer	sid 20
Analyser	sid 20
Datering - kort diskussion	sid 20
Liknande fornlämningar i Skandinavien - diskussion	sid 21
Tolkning	sid 21
Undersökningsresultat	sid 22
Referenser	sid 23
Planer och Profiler	sid 24

R A P P O R T S E R I E

SMÅLANDS MUSEUM KULTURHISTORISK UNDERSÖKNING

20.	Rapport, schaktkontroll vid gravfält
fornl. 36 och 45, Fallanveka 2:3 och 2:6,
Berg socken, Småland	1983
21.	Rapport, gravfält, förromersk järnålder,
Hulan 1:10 och 1:29, Berga socken, Småland	1983
22.	Rapport, undersökning av kulturlager
av Linné nr 2, Växjö, Småland	1983
23.	Rapport, boplats, vikingatid/medeltid,
kyrkogården, Hulan 1:22, Berga socken, Småland	1983
24.	Horkoneryds kraftverk. Byggnadshistorisk och
arkeologisk undersökning.	1984
25.	Bolmsö socken - kultur- och byggnadshistorisk
undersökning.	1984
26.	Dörarp socken - kultur- och byggnadshistorisk
undersökning.	1984
27.	Härlöv, Lekaryd och Mistelås socknar - kultur-
och byggnadshistorisk undersökning.	1984
28.	Kulturhistoriskt underlag för områdesplanering
i Tingsryd.	1985
29.	Rapport. Stensamling och härdar ä stenålder,
ä järnålder. Del av fornl 24, Kånna socken, Småland.	1986
30.	Rapport. Boplats, äldre och yngre stenålder,
Horkoneryd, S Sandsjö socken, Småland	1986
31.	Rapport. Arkeologisk undersökning Kv Magnus Smek	1986
32.	Berg socken - kultur- och byggnadshistorisk
undersökning.	1987

SAMMANFATTNING.

Under tiden 23/4 - 15/6 1990, utfördes en arkeologisk undersökning inom ett fornlämningsområde beläget på fastigheten Åby 1:16, Berga socken. I anslutning härtill har tidigare ett mindre antal gravar från järnålderns äldsta skede blivit undersökta. Därför fanns det skäl till misstanken att fler gravar kunde finnas i området. En inventering och provundersökning av den aktuella ytan visade att det förekom ett tjugotal anläggningar som möjligen kunde vara gravar. Den undersökning som utfördes år 1990 gav emellertid vid handen att de berörda anläggningarna till övervägande del ej var gravar. En av de undersökta anläggningarna visade sig dock vara en grav. Graven var en närmast kvadratisk stensättning innehållande förhållandevis rikligt med brända ben. Med hänsyn till tidigare undersökningar i området är det troligt att graven härstammar från förromersk järnålder (400 f kr -0). Denna datering bör dock uppfattas som preliminär i avvaktan på C-14 analys.

Vidare undersöktes en stensträng som var belägen i anslutning till anläggningar som visade en påfallande fyndfattigdom. Resultatet av den genomförda undersökningen visar att man har att göra med ett fossilt odlingslandskap. De kronologiska frågeställningar som härvid uppkommer är fortfarande under utvärdering (C-14 dateringar).

TECKENFÖRKLARING

PLANER.

+++++	=	begränsning för område med träkolsförekomst.
--- + ---	=	Begränsning för område med brända ben.
Bb	=	Brända ben.
	=	Markering för sluttning.
●	=	Koordinatpunkt.
— - —	=	Begränsning för undersökningsområde.
- - - - -	=	Stubbe.
~ ~	=	Störning.
F	=	Fynd.

Inledning och bakgrund

Inför en omläggning av europaväg 4 påträffades år 1980 ett område med förhistoriska gravanläggningar. Detta område definierades som ett gravfält. (Åhman, 1983a s 4 - 16). Gravanläggningarna hade ej registrerats i riksantikvarieämbetets inventeringsregister över fasta fornlämningar. Gravarna var belägna på fastigheterna Hulan 1:10 och 1:29 i Berga socken. Sammanlagt identifierades och undersöktes år 1980 fem gravar. Av dessa visade sig två vara kvadratiska stensättningar och två var runda stensättningar. Den femte graven var skadad av markarbeten. Därför var det ej möjligt att fastställa den ursprungliga formen. Radiometrisk datering av träkol från två av gravarna gav en tidsbestämning till förromersk järnålder (Åhman 1983a, s 4 - 16).

Området direkt till väster om det år 1980 undersökta, blev inför en planerad grustäkt föremål för en provundersökning under september och oktober år 1989. Det konstaterades då att det inom ett ca 3300 kvm omfattande område förekom ett tjugotal anläggningar som vid detta tillfälle bedömdes vara förhistoriska gravar. Vidare antogs att dessa möjliga gravar kunde vara en fortsättning på det område med gravar som tidigare blivit undersökt. Vid provundersökningstillfället besiktigades några anläggningar med 1 m breda sökschakt. Det upptogs sökschakt med maskin över större sammanhängande ytor inom undersökningsområdet. På detta sätt var det möjligt att avföra en del ytor som fyndtomma avseende anläggningar. (Anberg 1989, s 4; 5; 19).

I april månad påbörjades 1990 års undersökning som inleddes med en besiktning och inventering av området. Härvid påträffades ytterligare anläggningar (A3, A4, A16 och A17), vidare var det möjligt att identifiera ett flertal troliga anläggningar i det skogsparti som avgränsar undersökningsytan på väster. Det identifierades även en stensträng (A1 - 2), som tidigare bedömts som två separata anläggningar. Den identifierade stensträngen var även möjlig att iakttaga i det angränsande skogspartiet. Det nämnda skogsområdet omfattades ej av grusexploatering. Därför utfördes ingen undersökning av någon anläggning i detta område.

Under 1990 års grävning undersöktes anläggningar inom den yta som berördes av grustäkt (område A och B). Inom område C undersöktes ingen anläggning eftersom området ej berördes av den planerade grustäkten. En anläggning som kan föras till område C totalundersöktes i samband med provundersökningen (Anberg 1989).

Belägenhet:

Ekonomiska kartbladet 5D 2h Berga
koordinat: x = 6313,13 y = 1389,0

Topografi och fornlämningsmiljö

Området är ett lätt kuperat moränlandskap med en huvudsaklig vegetation av barrskog som dock inom den aktuella undersökningsytan nyligen avverkats. Landskapsbilden präglas även av små insprängda åkerlappar. Ån Lagan är belägen ca 700 m österut och längre söderut i Lagans dalgång vidtar ett bördigare jordbruksområde. I detta område förekommer ett omfattande bestånd av gravfält från yngre järnåldern. Ett antal gravar i detta område har blivit undersökta med fynd från i huvudsak vikingatid (ca 800 - 1050 e kr).

I anslutning till Berga kyrka undersöktes i början av 1980-talet boplatsslämnningar med en datering till vikingatid - tidig medeltid (Åhman 1983b).

Mikrotopografi inom undersökningsytan

Den mikrotopografiska situationen inom den aktuella undersökningsytan medförde en naturlig områdesindelning. Område A omfattar anläggningarna 1 - 14. Detta område avgränsas i söder av den stensträng som i nord-västlig riktning sträcker sig in i det angränsande skogspartiet. Stensträngen kan inom detta skogsparti identifieras en längre sträcka. Någon genomgripande dokumentation utfördes ej då skogspartiet ej berördes av den planerade grustakten. Vidare begränsas område A åt norr av en mindre väg. Mellan område A och C återfinnes en mindre höjdsträckning. En skiljelinje mellan område A och område B, utgöres av en djup svacka. I den södra delen av denna svacka identifierades vid den inledande besiktningen år 1990, två anläggningar (A16, A17). Område B omfattar endast A15 ifrån 1990 års undersökning, samt de anläggningar som undersöktes år 1980. I direkt anslutning till A15 observerades en störning i ytan. Denna störning visade sig vid kontroll vara platsen för A4 ifrån 1980 års undersökning.

Grävningstid och Arbetsstyrka

Undersökningen utfördes under tiden 23/4 - 15/6 1990. Grävningssledare var Leif Nilsson. Som assistent deltog Håkan Grenehammar. Grovarbetskraft utgjordes av Sigfrid Andersson och Karl-Erik Svensson. Arbetet tog i anspråk 424 arkeologtimmar samt 418 grovarbetstimmar. Uppdragsgivare var Gustav R. Johansson AB, Ljungby. Undersökningen bekostades av uppdragsgivaren.

Dokumentation

Över undersökningsytan utlades ett fristående koordinatsystem och en översiktsplan i skala 1:500 upprättades. Det upprättades även separatplaner över område A och B i skala 1:200. Planer och profiler över anläggningar ritades i skala 1:20 med undantag för A6, som delvis var skadad av skogsmaskin. profil över denna anläggning var dock möjlig att rita i skala 1:20. Med hänsyn till den tid som stod till förfogande dokumenterades endast en profil genom varje anläggning. Vidare totalundersöktes endast de anläggningar som var belägna inom område A och B. Inom område C undersöktes inga anläggningar. De i detta område förekommande anläggningarna inritades endast på översiktsplan i skala 1:500. Orsaken till detta var uppdragsgivarnas yttrande att område C ej berördes av grustäkt.

Fynd nummerades, inritades på plan och höjdavvägdes. Då det i de flesta av de undersökta anläggningarna endast framkom träkolsfyndigheter, i regel inom mindre begränsade områden, markerades dessa områden på planritningen och höjdavvägdes. Varje mindre koncentration av träkol tilldelades ett fyndnummer.

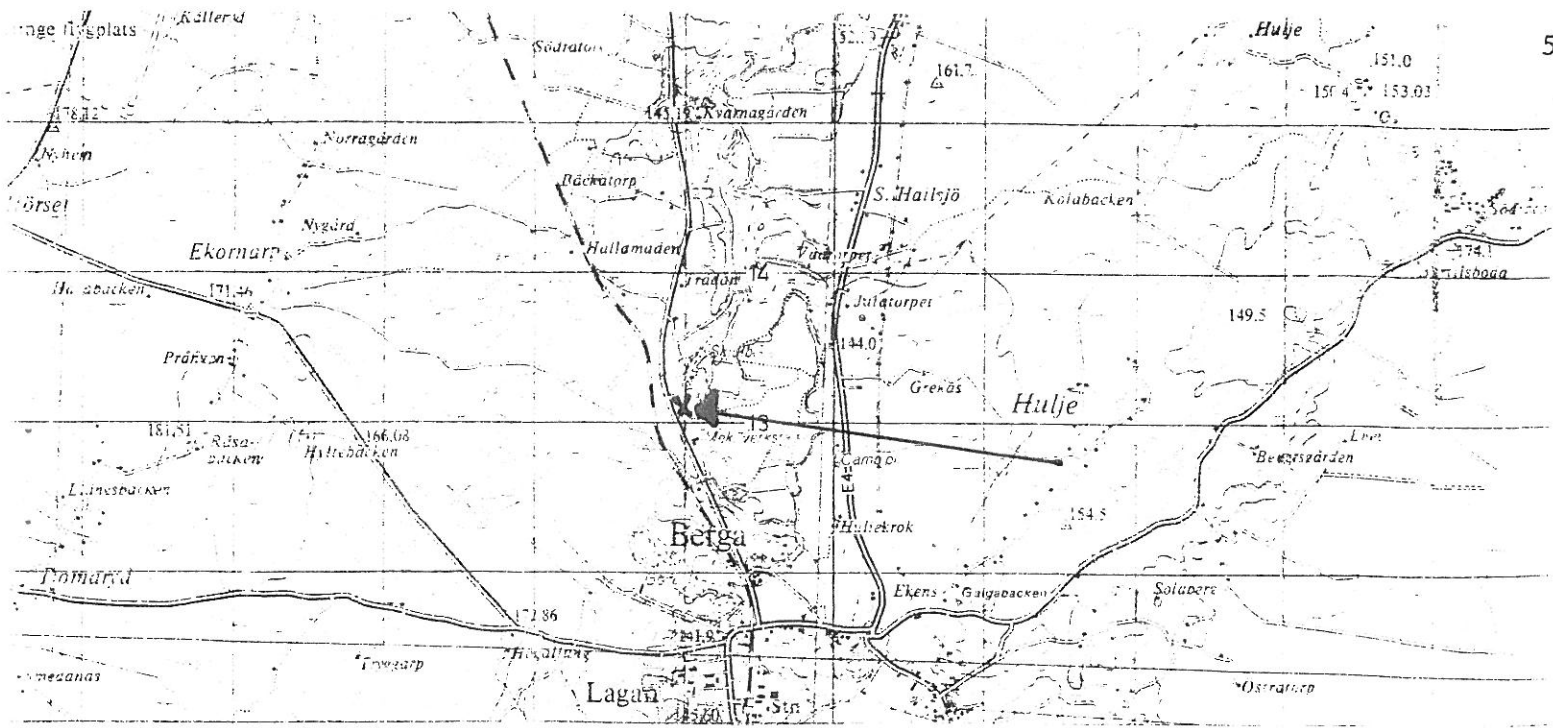

Fig 1. Fornlämningens belägenhet markerad X på topografiska kartbladet, Berga.

Fig 2. Område C sett från SV.

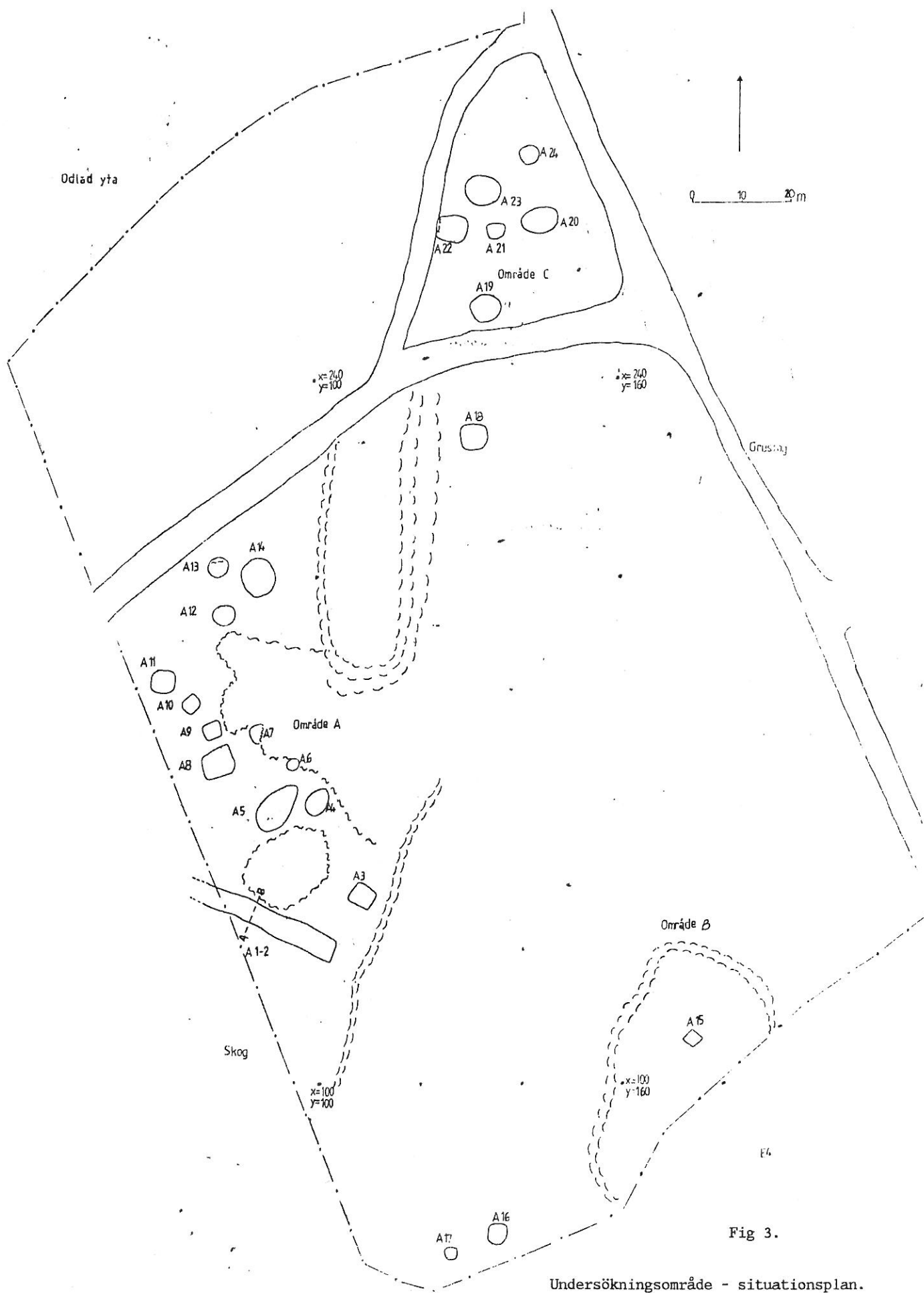

Fig 3.

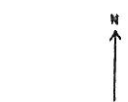
Undersökningsområde - situationsplan.

Utdrag situationsplan 1980-års grävning
(Efter Åhman 1983a).

A15 1990-års grävning markerad

x200

Fig 4.

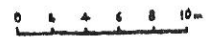

x150

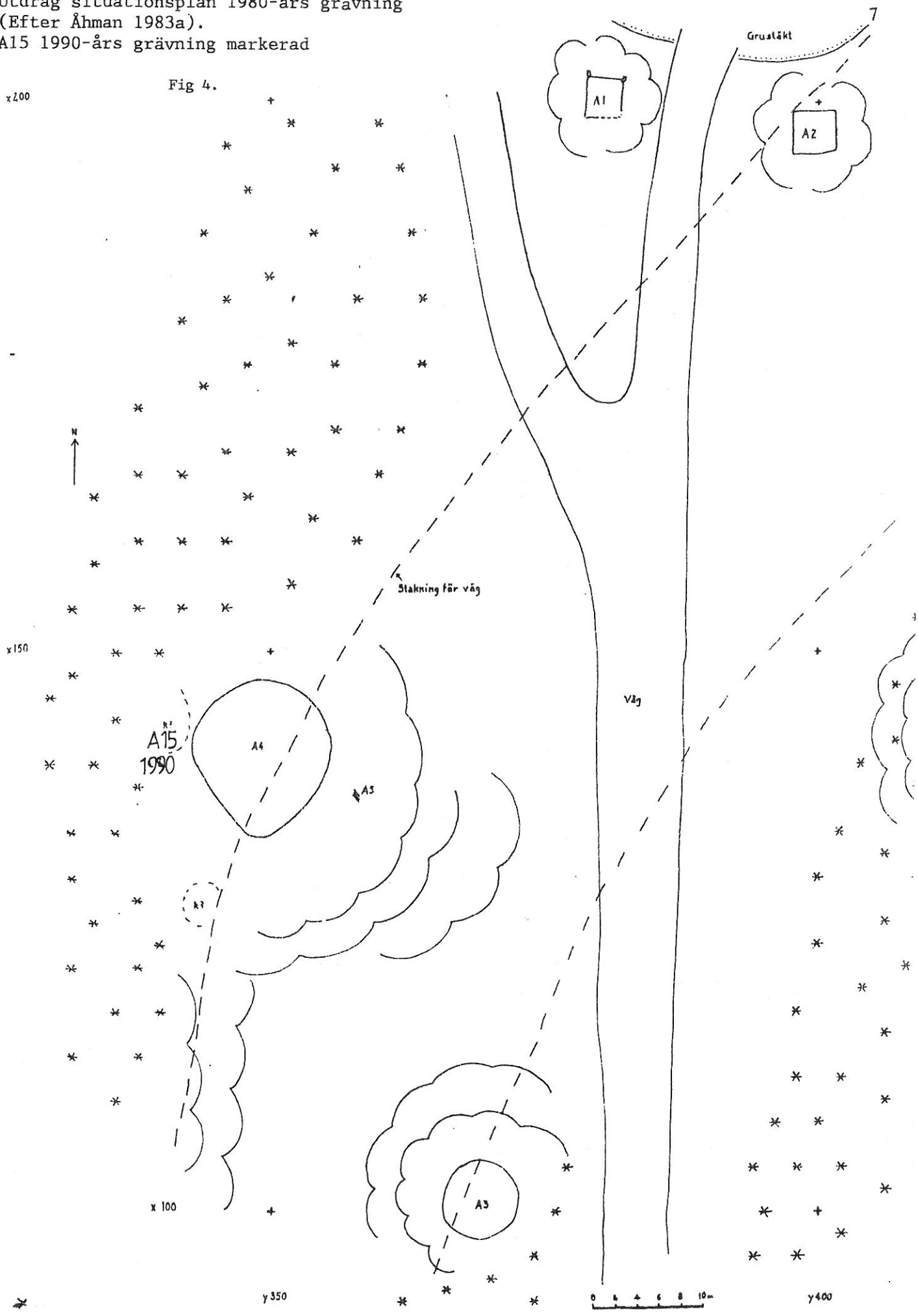
A15
1990

x 100

y350

y400

Fotodokumentation utfördes i färg-dia och sv/v storbildsformat. Anläggningsfotografering utfördes från en traktor.

Terminologi och definitioner

Enligt arbetsföreskrifter från riksantikvarieämbetet kan det noteras att "som gravfält eller annat slutet fornlämningsområde redovisas minst fem närliggande fornlämningar. I regel bör ej avstånden mellan gravarna inom ett gravfält överstiga 20 meter" (Sellinge 1969, s 11). En strikt tillämpning av denna definition medför att de undersökta gravarna inom och i anslutning till område B, ej bör rubriceras som ett gravfält (se fig 3). Gravarna förekommer i agglomerationer (< 5 gravar), med ett avstånd mellan agglomerationerna som varierar mellan femtio och nittio meter.

Med termen stensättning avses en ovan mark synlig anläggning, med en plan eller endast flackt välvd profil. Gränfall kan förekomma som kan benämnas höglignande, röselignande etc. Ett röse är en anläggning som helt är uppbyggd av stenar utan synlig inblandning av lösa jordarter och som har en över markplanet välvd eller hög profil. Ytan är icke övertorvad, med kan ha en naturlig moss-, ris- och örtvegetation. (Sellinge 1969, s 21).

Med termen stensträng avses fortsättningsvis en anläggningstyp med riklig och jämn förekomst av sten. Stenmaterialet är vanligtvis koncentrerat med de största stenarna till stensträngens mitt. Stenar förekommer dock utspridda, fritt liggande flera meter från stensträngen. Denna typ av stensträngar framträder vanligtvis tydligt i markytan och kan ibland följas flera kilometer i terrängen (Lindqvist 1968, s 12).

I den fortsatta redovisningen användes termerna gravfält, röse, stensättning och stensträng enligt ovan givna definitioner. Efter som merparten av de undersökta anläggningarna ej entydigt kan infogas under definitionerna för röse och stensättning, användes termen röselignande anläggning för de anläggningar där inget annat anges.

Anläggningsbeskrivningar och fynd

Område A.

A1 - 2. Stensträng. Längd inom den för grusexploatering avsedda ytan var 20 m. Bredd 3,6 m. Stensträngen var uppbyggd av 0,2 - 0,5 m stora stenar. Före undersökning avtecknade sig strängen som en svag förhöjning och det uppstod vissa svårigheter med att entydigt fastställa om det rörde sig om större separata anläggningar eller en stensträng. Vid tillfället för provundersökningen gjordes en preliminär bedömning att det rörde sig om två separata anläggningar (Anberg 1989, s 9). Terrängen är dock mycket sten- och blockrik och som en följd av detta uppstår svårigheter med att fastställa förekomst och begränsning av anläggningar. I syfte att fastställa förekomst och begränsning upptogs två sökschakt över den förmodade stensträngen. Båda 0,6 m breda. Det visade sig därvid med entydigt resultat att det rörde sig om en stensträng.

Anläggningen var även möjlig att identifiera i det till område A angränsande skogspartiet. Stensträngen var möjlig att följa ca 40

m nordvästlig riktning. Därefter observerades en ändrad riktning mot sydväst. Hur långt stensträngen sträcker sig utvärderades ej då det berörda skogspartiet föll utanför den för grusexploatering avsedda ytan.

I stensträngen upptogs en profil. Härvid påträffades varken träkol eller fynd av föremål.

A3. Röseliknande anläggning, närmast rektangulär, 5*5,5 m med 0,05 - 0,5 m stora stenar. Höjd 0,2 m. Ingen kantkedja.

Fyllningen utgjordes av en relativt tät packning av 0,05 - 0,5 m stora stenar i 2 - 3 lager inblandade i sandig mo. Profilen uppvisar en mycket svagt utvecklad lagerföljd av mörk brun, något sandig mo som mot botten blev ljusare. Det kunde mot botten även iakttagas en ökad grusinblandning.

Anläggningen var belägen intill den sluttning som avgränsar område A mot öster. Innan avtorvning framträdde endast enstaka stenar i ytan och ingen entydig begränsning av anläggningen kunde noteras.

I gränsskiktet mellan sandig mo och morängrus framkom små koncentrationer av träkol.

Fynd:

F1	Träkol	3g	+ 157,36	m.ö.h.
F2	Träkol	2g	+ 157,48	m.ö.h.
F3	Träkol	2,5g	+ 157,35	m.ö.h.
F4	Träkol	5g	+ 157,53	m.ö.h.
F5	Träkol	7g	+ 157,56	m.ö.h.

A4. Röseliknande anläggning, närmast oval, ca 4*4,5 m med 0,05 - 0,5 m stora stenar. Höjd 0,2 m. Ingen kantkedja. Fyllningen bestod av en gles packning i 1 - 2 lager med 0,05 - 0,5 m stora stenar i sandig mo. I likhet med A3 kunde det ej iakttagas en väl utvecklad lagerföljd. Som framgår av profilritning, kunde det noteras ett ca 0,3 m tjockt skikt av mörkbrun något sandig mo, som mot botten succesivt övergick till en ljusare färg.

Anläggningen var belägen i den centrala och förhållandevis plana delen av område A.

Fynd:

F1	kvartsbit	2g	+ 157,54	m.ö.h.
	I anslutning härtill observerades mycket små mängder träkol (< 1g, < 1mm)			
F2	Träkol	4g	+ 157,69	m.ö.h.
F3	Träkol	6g	+ 157,60	m.ö.h.
F4	kvartsstycke	322g	+ 157,89	m.ö.h.
	I anslutning härtill förekom mycket små mängder träkol (< 1g, < 1mm).			

Fig 5. A4 sedd från SO.

Fig 6. A5 sedd från SO

- A5. Röseliknande anläggning, oval, 10*7,4 m med 0,05 -0.35 m stora stenar i sandig mo. Höjd 0,3 m. Ingen kantkedja.

Fyllningen utgjordes av 0,05 - 0,35 m stora stenar i 2 - 3 lager. Det framgick att anläggningen ansluter till övriga anläggningar inom område A dvs en svagt utvecklade lagerföljd med ett tjockare skikt av mörkbrun något sandig mo som överlagrade ett något ljusare skikt. Gränsen mellan dessa båda skikt var vanligtvis svår att fastställa. Det var dock avseende A5 möjligt att identifiera en förhållandevis klar skiljelinje mellan ett övre och ett undre skikt.

Fynd:

F1	Träkol	4g	+ 158,22	m.ö.h.
F2	Träkol	4g	+ 158,15	m.ö.h.
F3	Träkol	7g	+ 158,22	m.ö.h.
F4	Träkol	3,4g	+ 158,08	m.ö.h.
F5	Träkol	4g	+ 158,10	m.ö.h.
F6	Träkol	5g	+ 158,23	m.ö.h.
F7	Spår av träkol	< 1g	+ 158,32	m.ö.h.

- A6. Röseliknande anläggning närmast oval, ca 4*3,5 m. Anläggningen var skadad av skogsmaskin med skadan huvudsakligen förlagd till anläggningens östra del. Hela ytan var dock omörd. Trots detta dokumenterades en profil i skala 1:20.

Fyllningen utgjordes av en packning av 0,1 - 0,3 m stora stenar i 2 - 3 lager. Lagerföljden i den sandiga mon ansluter till övriga anläggningar dvs med ett skikt av mörkbrun sandig mo som överlagrade ett något ljusare, tunnare skikt.

I motsats till övriga anläggningar påträffades ej träkol. Det påträffades ej heller andra fynd. Därmed uppvisar A6 en avvikande bild jämfört med andra anläggningar inom område A.

- A7. Röseliknande anläggning, oregelbunden 3,6*3,8 med 0,1 - 0,6 m stora stenar. Höjd 0,3 m. Ingen kantkedja. Anläggningen var något störd i ytan av skogsmaskin. Fyllningen utgjordes av 0,1 -0,3 m stora stenar i 2 - 3 lager. Anläggningens lagerföljd var förhållandevis väl utvecklad (se profil).

Fynd:

F1	Träkol	4g	+ 157,42	m.ö.h.
F2	Träkol	6g	+ 157,72	m.ö.h.
F3	Träkol	5g	+ 157,80	m.ö.h.

Fig 7. A7 sedd från SO.

Fig 7a A8 sedd från S

- A8. Röseliknande anläggning, närmast kvadratisk 4,6*4,6 m med 0,1 - 0,6 stora stenar i sandig mo. Höjd 0,25 m. Ingen kantkedja. Fyllningen utgjordes av 0,1 - 0,6 m stora stenar i 2 - 3 lager inblandat i brun något sandig mo som i likhet med övriga anläggningar antog en ljusare färg mot botten.

I anläggningens centrala delar påträffades keramikskärvor efter minst två kärlyper. Den sammanlagda mängden keramik är 168g.

Fynd:

F1	Träkol	3g	+ 157,80	m.ö.h.
F2	Keramik	116g	+ 157,80	m.ö.h.

Keramikmaterialet (F2) påträffades inom ett 1*0,5 m begränsat område. Totalt framkom 12 skärvor som storleksmässigt varierade mellan 1*1 cm - 4,5 * 5,5 cm. Ingen av skärvorna uppvisade någon ornamentik. Samtliga skärvor är av samma gods, som har en fin magring samt en brun-gul - brun-röd färg. Godstjocklek 8mm. Vidare återfinnes i materialet två mynningsskärvor. Mynningspärliet är insvängt och något förtunnat med en tjocklek av 6mm.

F3	Keramik	1 skärva 5,5 - 6 cm	52g	+ 157,73	m.ö.h.
----	---------	---------------------	-----	----------	--------

Fyndet består av 1 mynningsskärva av ett grovt magrat gods med en tjocklek av 1 cm. Mynningen är kraftigt utsvängd och det kan observeras en antydning till facetterad mynningskant. Mynningstjocklek 7mm. På mynningsskärvans insida förekommer förkolnade rester efter organiskt material.

A9. Röseliknande anläggning, oregelbunden ca 3,4*3,6 m med 0,05 - 0,6 m stora stenar i sandig mo. Höjd 0,2 m. Ingen kantkedja. Fyllningen utgjordes av 0,05 - 0,6 m stora stenar i 2 - 3 lager inblandad i brun något sandig mo, som mot botten får en ljusare färg.

Fynd:

F1	Träkol	8g	+ 156,61	m.ö.h.
F2	Träkol	5g	+ 156,63	m.ö.h.
F3	Träkol	7g	+ 156,60	m.ö.h.
F4	Träkol	5g	+ 156,91	m.ö.h.
F5	Träkol	10g	+ 156,72	m.ö.h.

A10. Röseliknande anläggning, oregelbunden ca 3,2*3,8 m med 0,05 - 0,6 m stora stenar. Höjd 0,2 m. Ingen kantkedja. Fyllningen utgjordes av 0,05 - 0,6 m stora stenar i 2 - 3 lager inblandade i brun något sandig mo som mot botten uppvisade en ljusare färg.

I anläggningen påträffades begränsade områden med träkol vanligtvis innehållande något fåtal gram. I A10 påträffades, som det visade sig för samtliga anläggningar en avsevärd mängd träkol (104g). Träkolet påträffades inom ett begränsat område av 0,2*0,2 m. Träkolet påträffades i gränsskiktet mellan sandig mo och morängrus. Det påträffades även en tvärpil av s k Limhamnsflinta.

Fynd:

F1a	Träkol	104g	+ 157,47
F1b	Träkol	14g	+ 157,36
F2	Träkol	5g	+ 157,36
F3	Träkol	6g	+ 157,36
F4	Träkol	0,5g	+ 157,36
F5a	Träkol	-	+ 157,58
F5b	Tvärpil	4g	+ 157,58

Fig 8. A9 sedd från S.

Fig 8a. A12 sedd från S.

Som råmaterial har använts ett spån.

Eggbredd 13mm
nackbredd 6mm
längd 14mm

F6	Träkol	4g	+ 157,36 - 157,48	m.ö.h.
F7	Träkol	5g	+ 157,36 - 157,48	m.ö.h.
F8	Träkol	26g	+ 157,36	m.ö.h.

A11. Röseliknande anläggning, oregelbunden - oval 4,8*6 m med 0,05 - 0,6 m stora stenar i sandig mo. Höjd 0,35 m. Ingen kantkedja. Fyllningen bestod av 0,05 - 0,6 m stora stenar i 2 - 3 lager inblandade i mörkt brun sandig mo som mot botten övergick i ljust brun - brungul sandig mo.

Fynd:

F1a	Träkol	9g		
F1b	Hasselnötsskal	2g	+ 157,40	m.ö.h.
F2	Träkol	26g	+ 157,42	m.ö.h.
F3	Träkol	15g	+ 157,48	m.ö.h.
F4	Träkol	4g	+ 157,36	m.ö.h.
F5a	Slagg 1 bit	18g	+ 157,34	m.ö.h.
F5b	Träkol	6g	+ 157,39	m.ö.h.
F6	Träkol	17g	+ 157,41	m.ö.h.
F7	Träkol	3g	+ 157,48	m.ö.h.

Den påträffade slaggbiten har på ena sidan ett vidhäftat litet stycke bränd lera.

A12. Röseliknande anläggning, oregelbunden 4,2*3,4 m med 0,05 - 0,45 m stora stenar i sandig mo. Höjd 0,2 m. Ingen kantkedja. Fyllningen bestod av 0,05 - 0,45 m stora stenar i 2 - 3 lager inblandade i brun, något sandig mo som mot botten antog en ljusare färg.

Fynd:

F1	Träkol	4g	+ 157,55	m.ö.h.
F2	Träkol	17g	+ 157,61	m.ö.h.
F3	Träkol	6g	+ 157,54	m.ö.h.
F4	Träkol	2g	+ 157,54	m.ö.h.
F5	Träkol	4g	+ 157,57	m.ö.h.
F6	Träkol	10g	+ 157,56	m.ö.h.

A13. Röseliknande anläggning ca 5,8*5,2 m, inklusive skadad del. Norra delen av anläggningen störd. Oregelbunden - oval med 0,05 - 0,45 m stora stenar i sandig mo. Höjd 0,35 m. Ingen kantkedja.

Fyllningen av 0,05 - 0,45 m stora stenar inblandade i mörkbrun sandig mo. I likhet med flertalet av de undersökta anläggningarna inom område A noterades ingen tydligt utvecklad lagerföljd.

Fynd:

F1	Träkol	14g	+ 157,94 - 158,08	m.ö.h.
F2	Träkol	18g	+ 157,96 - 158,18	m.ö.h.
F3	Träkol	17g	+ 158,05 - 158,18	m.ö.h.
F4	Träkol	15g	+ 158,10	m.ö.h.
F5	Träkol	10g	+ 158,10	m.ö.h.
F6	Träkol	7g	+ 158,14	m.ö.h.
F7	Träkol	8g	+ 158,16	m.ö.h.

A14. Röseliknande anläggning ca 6,80*6,60 m. Oregelbunden med 0,05 - 0,45 m stora stenar. Höjd 0,35 m. Ingen kantkedja.

Fyllningen bestod av 0,05 - 0,45 m stora stenar i 2 - 3 lager, inblandade i brun sandig mo. Ingen tydligt observerbar lagerföljd.

Fynd:

F1	Träkol	5g	+ 157,90	m.ö.h.
F2	Träkol	3g	+ 158,20	m.ö.h.
F3	Träkol	2g	+ 158,10	m.ö.h.
F4	Träkol	4g	+ 158,15	m.ö.h.
F5	Träkol	2g	+ 158,05	m.ö.h.
F6	Träkol	10g	+ 158,00	m.ö.h.
F7	Träkol	6g	+ 158,20	m.ö.h.
F8	Träkol	5g	+ 158,20	m.ö.h.
F9	Träkol	6g	+ 158,17	m.ö.h.
F10	Träkol	6g	+ 158,20	m.ö.h.
F11	Träkol	8g	+ 157,85	m.ö.h.
F12	Träkol	8g	+ 157,80	m.ö.h.

Fig 9a.

A14 sedd från V.

A15. Grav.

Stensättning, närmast kvadratisk 2,6*2,6 m med i huvudsak 0,1 - 0,3 m stora stenar. Höjd 0,3 m. Ingen kantkedja. Sidorna var oregelbundet utformade och inga tydligt framträdande hörnstenar noterades.

Fyllningen bestod av 0,05 - 0,3 m stora stenar i 1 - 2 lager. Stenmaterialet i anläggningen uppvisar en påtaglig homogen sammansättning med avseende på storlek jämfört med anläggningarna inom område A. Lagerföljd: under ett 0,08 - 0,1 m omfattande humusskikt noterades ett skikt bestående av ljusbrun något sandig mo. Härunder ett ca 10 cm tjockt skikt med en något mörkare brun, sandig mo.

Över hela anläggningens begränsningsyta påträffades enstaka träkolspartiklar i ljust brun mo.

I anläggningen påträffades även en hel del brända ben inom ett 1,90*0,65 m stort område. De brända benen påträffades i ett skikt av ljust brun något sandig mo tillsammans med ett sparsamt inslag av träkol. Spridda träkolspartiklar framkom dock över anläggningens hela begränsningsyta. De brända benen uppvisar en mycket påtaglig koncentration till anläggningens centrala delar. Den största mängden brända ben - sammanlagt 360g - påträffades inom ett ca 0,4*0,4 m stort område. Häromkring framkom endast enstaka brända ben.

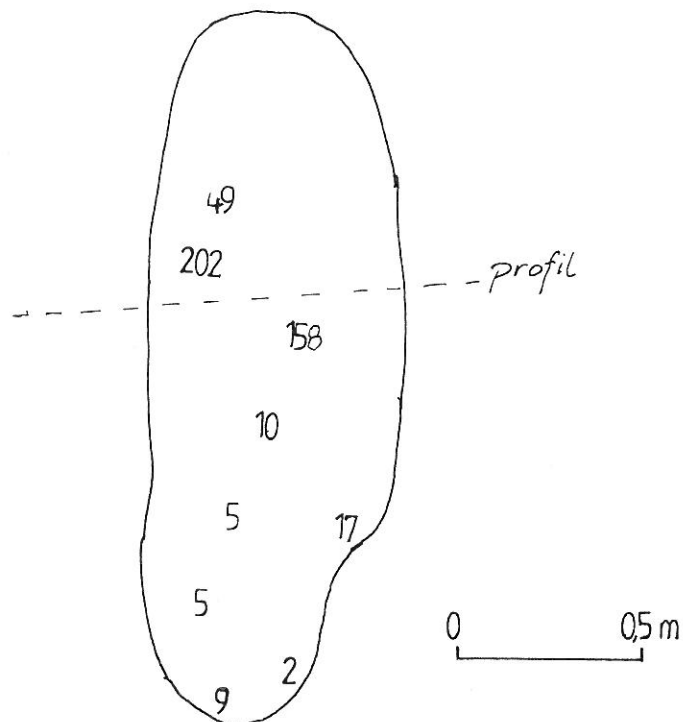

Fig 9b.

A15 - Approximativ spridning av brända ben (efter vikt).

Fynd:

F1	Brända ben	9g	+ 155,57 - 152,77	m.ö.h.
F2	Brända ben	2g	+ 155,57 - 152,77	m.ö.h.
F3	Brända ben	4g	+ 155,57 - 152,77	m.ö.h.
F4	Brända ben	5g	+ 155,57 - 152,77	m.ö.h.
F5	Brända ben	10g	+ 155,57 - 152,77	m.ö.h.
F6	Brända ben	17g	+ 155,57 - 152,77	m.ö.h.
F7	Brända ben	158g	+ 155,65	m.ö.h.
F8	Brända ben	202g	+ 155,63	m.ö.h.
F9	Brända ben	49g	+ 155,67	m.ö.h.
F10	Träkol	7g	+ 155,63	m.ö.h.
F11	Träkol	30g	+ 155,63	m.ö.h.

Område A och B "Svackan".

A16. Röseliknande anläggning, oregelbunden ca 3*4 m med 0,05 - 0,4 m stora stenar i sandig mo. Höjd 0,2 m. Ingen kantkedja.

Fyllningen utgjordes av en gles packning i 2 - 3 lager av 0,05 - 0,4 m stora stenar inblandade i mörkbrun sandig mo som mot botten succesivt uppvisade en ljusare färg.

Anläggningen var belägen i den södra delen av undersökningsområdet i den djupa svackan som avdelar undersökningsytan i område A och B.

Fynd:

F1	Träkol	5g	+ 151,21	m.ö.h.
F2	Träkol	4g	+ 151,26	m.ö.h.
F3	Träkol	5g	+ 151,30	m.ö.h.
F4	Träkol	6g	+ 151,22	m.ö.h.
F5	Träkol	5g	+ 151,19	m.ö.h.
F6	Träkol	5g	+ 151,34	m.ö.h.
F7	Träkol	3g	+ 151,33	m.ö.h.
F8	Träkol	3g	+ 151,25	m.ö.h.
F9	Träkol	3g	+ 151,28	m.ö.h.

A17. Röseliknande anläggning, oregelbunden ca 3*3m med 0,05 - 0,4 m stora stenar i sandig mo. Höjd 0,15 m. Ingen kantkedja.

Fyllningen utgjordes av en gles packning i 2 - 3 lager av 0,05 - 0,4 m stora stenar. Diffus lagerföljd i likhet med A16.

Fynd:

F1	Träkol	28g	+ 151,40	m.ö.h.
F2	Träkol	4g	151,37	m.ö.h.
F3	Träkol	12g	+ 151,31	m.ö.h.

fig 9c. A16 sedd från 0.

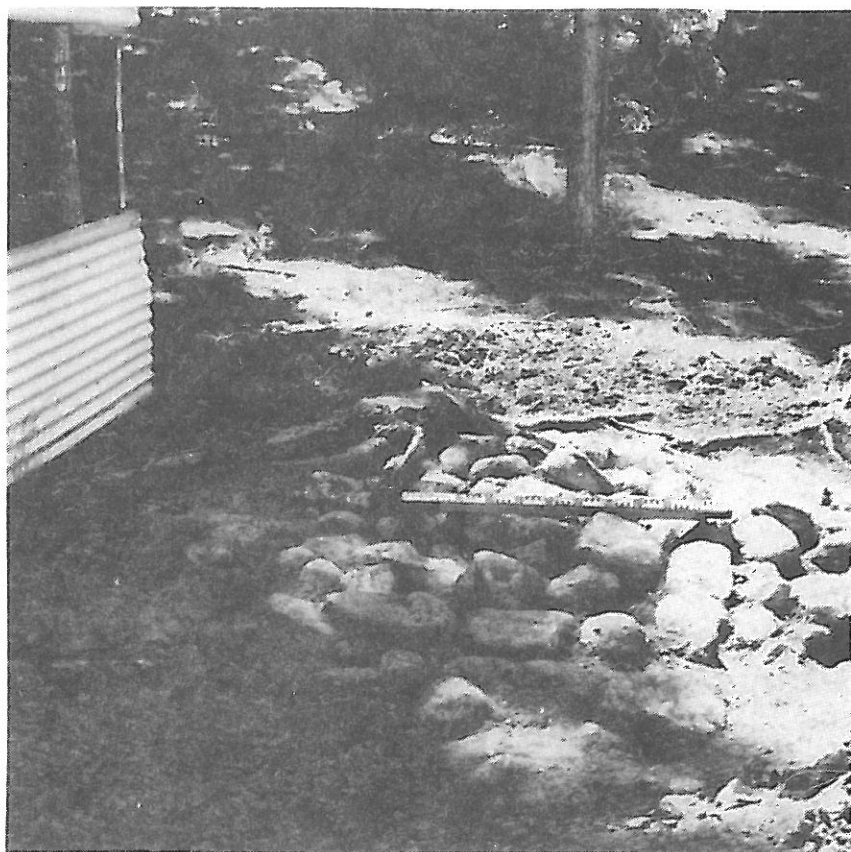

Fig 10a. A17 sedd från 0.

Område C

A18. Denna anläggning var belägen öster om den höjdsträckning som separerar område A från område C. Anläggningen undersöktes i samband med provundersökningen år 1989. Det påträffades därvid ett mindre sotlager som dock ej innehöll brända ben eller några föremål (Anberg 1989).

A19 - A24. Ingen av dessa anläggningar undersöktes då det framkom uppgifter om att området ej berördes av grustäkt.

Anläggningarnas konstruktion - Område A och B. Kommentarer.

De anläggningar som undersöktes inom område A uppvisar en likartad sammansättning avseende stenmaterialet. Härvid avses en omfattande variationsbredd avseende stenstorlek. Det kan även påpekas att fyndsituationen generellt är densamma för samtliga anläggningar inom område A. I huvuddelen av anläggningarna påträffades begränsade områden med träkol. Ytterligare ett gemensamt drag beträffande fynden av träkol är att de påträffades vanligtvis i gränsskiktet sandig mo - morängrus.

Beträffande iakttagna skillnader mellan område A och B kan följande anföras.

Samtliga anläggningar inom och i anslutning till område B har visat sig vara gravar. Detta gäller både för de som undersöktes 1980 och den gravanläggning som undersöktes år 1990 (A15). Avseende stenstorlek uppvisar A15 inte samma variationsbredd jämfört med anläggningar inom område A. Vidare kunde det noteras att de brända benen som framkom i A15, uppvisar en påfallande koncentration till anläggningens centrala del. I anslutning till denna koncentration iaktogs något större stenar (se plan och profil A15). Det är således utan tvekan så att dessa större stenar sammanfaller med den dokumenterade koncentrationen av brända ben.

Det kan därvid konstateras en avgörande skillnad mellan område A och område B. Samtliga anläggningar som undersökts inom och i anslutning till område B, har givit fynd i form av brända ben. Konstruktionsmässigt avviker dessa anläggningar jämfört med de belägna inom område A.

Analyser.

För C-14- analys med tandemaccelerator har till The Svedberg-laboratoriet vid Uppsala universitet inlämnats följande prover:

A3. F5 Träkol
A12. F2 Träkol
A15. F11 Träkol

Analysresultatet kommer att tillfogas denna rapport snarast möjligt.

Datering - kort diskussion.

Det bör bedömas som osäkert att med utgångspunkt i det mycket sparsamma fyndmaterial som påträffats, framlägga en dateringsdiskussion med substans. Det är därför nödvändigt att avvakta ovannämnda analysresultat. Tidigare utförda C-14 analyser pekar emellertid på en datering till förromersk järnålder. Härvid avses

i synnerhet A15. Detta förhållande medför dock inte med nödvändighet att område A varit i bruk under denna tid. Senare analysresultat kommer att belysa detta problem.

Liknande fornlämningar i Skandinavien - diskussion.

På flera ställen i Kronobergs län har det noterats fornlämningsområden med gravar, odlingsrösen och stensträngar. I anslutning till riksantikvarieämbetets fornlämning 17, Lenhovda socken, har ett omfattande system med stensträngar karterats. Från en anläggning i anslutning till gravfältet (nr 17), föreligger en C-14 datering till förromersk järnålder. (Åhman 1986). Den äldsta fasen av detta fossila odlingslandskap har tidigare daterats till tiden omkring 600 e kr. (Åhman 1987). Ytterligare ett område med stensträngar återfinnes vid Mästreda i Sjösås socken (Åhman 1983).

På flera ställen i Östergötland har ingående analyser av det förhistoriska kulturlandskapet utförts. Härvid kunde det noteras att det inte råder någon tvekan om sambandet mellan stensträngar och odling. Vidare anföres belägg för att olika typer av stensträngar kan identifieras samt att stensträngarna tjänat olika syften, dels som hägnad och dels som en begränsning mellan två odlingsytor eller mellan en odlingsyta och ett intilliggande impediment. Ytterligare undersökningar har genomförts vid Tallboda, Rystad socken i Östergötland. Det visade sig vid dessa undersökningar att av 103 undersökta anläggningar var 28 ej fyndförande. Dessa bedömdes som odlingsrösen. I flera andra anläggningar påträffades enstaka keramikskärvor. En del av detta material hade en s k rabbig yta och kunde därmed dateras till yngre bronsålder (Anttila 1985, s 11).

På flera platser i södra Norge har det under senare år utförts en del undersökningar som komplement till äldre undersökningar avseende gårdsanläggningar och fossilt odlingslandskap. Pedersen redovisar ett flertal lokaler med s k röjningsrösen med dateringar till yngre bronsålder-folkvandringstid. De av Pedersen redovisade röjningsrösen uppvisar en påfallande likhet med de anläggningar som här undersökts. Det är möjligt att här se en direkt parallell med hänsyn till konstruktion, fyndomständighet, storlek, topografi etc. (Jmfr Pedersen 1989).

Tolkning

Vid betraktande av likvärdiga fornlämningsobjekt från olika delar av skandinavien, tyder det mesta på att de undersökta anläggningsytor inom område A kan sättas i samband med röjning-odling. Förekomst av en stensträng i anslutning till dessa röseliknande anläggningar ger ytterligare stöd till detta (Seling 1969). Möjligen kan de anläggningar som identifierats inom område C bedömas på samma sätt. Dessa anläggningar undersöktes dock ej. Emellertid antyder en visuell besiktning att de med hänsyn till konstruktion uppvisar likheter med A3 - A14 inom område A. Stenmaterialet i anläggningarna inom område C har alltså en påfallande storleksvariation, ett faktum som medför att de bör bedömas på samma sätt som anläggningarna belägna inom område A. Att det förekommer liknande anläggningar i omgivningen visar den inspektion av de intilliggande områdena inför den egentliga undersökningens början. Det observerades därvid en fortsättning på den stensträng som till viss del sträcker sig in i det för grusexploatering avsedda området.

Inom och i anslutning till område B förekommer endast gravanläggningar. Under en tioårsperiod har det undersökts sex gravar i detta område. Två C-14 dateringar visar på en datering till förromersk järnålder. Det förefaller troligt att även den år 1990 undersökta gravanläggningen kan dateras till förromersk järnålder. Den närmast kvadratiske utformningen motsäger inte detta förhållande.

Undersökningsresultat.

Resultatet av den arkeologiska undersökningen på fastigheten Åby 1:16 Berga socken är att huvuddelen av de undersökta anläggningarna ej är gravar från förhistorisk tid. Endast en anläggning kan bedömas som en grav (A15). Denna grav ansluter till övriga gravar som tidigare blivit undersökta och tillsammans utgör de ett delområde som dock inte kan definieras som ett gravfält, åtminstone inte med utgångspunkt i den av Selinge givna definitionen (Selinge 1969).

Huvuddelen av de undersökta anläggningarna (område A) kan sättas i samband med odling. Detta motsäges inte av förekomsten av stensträng. Direkta paralleller till det undersökta området står att finna på flera lokaler i södra Norge (Jmfr Pedersen 1989). I avvakten på C-14 dateringar är de kronologiska problemen fortfarande en öppen fråga.

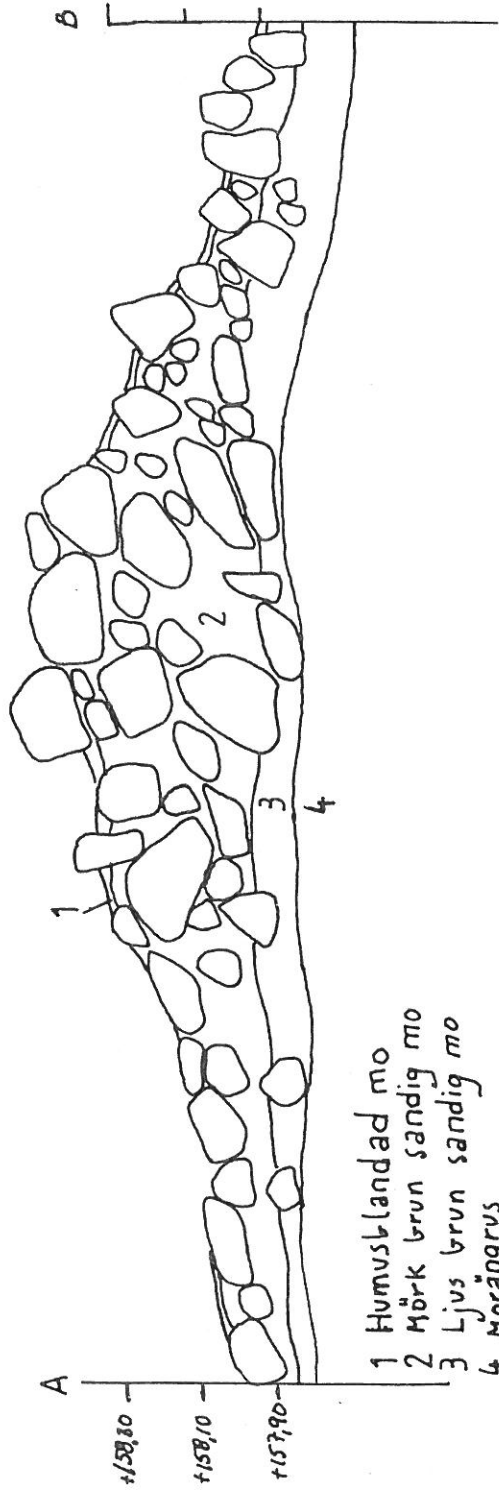
1990-12-27

Leif Nilsson

Referenser.

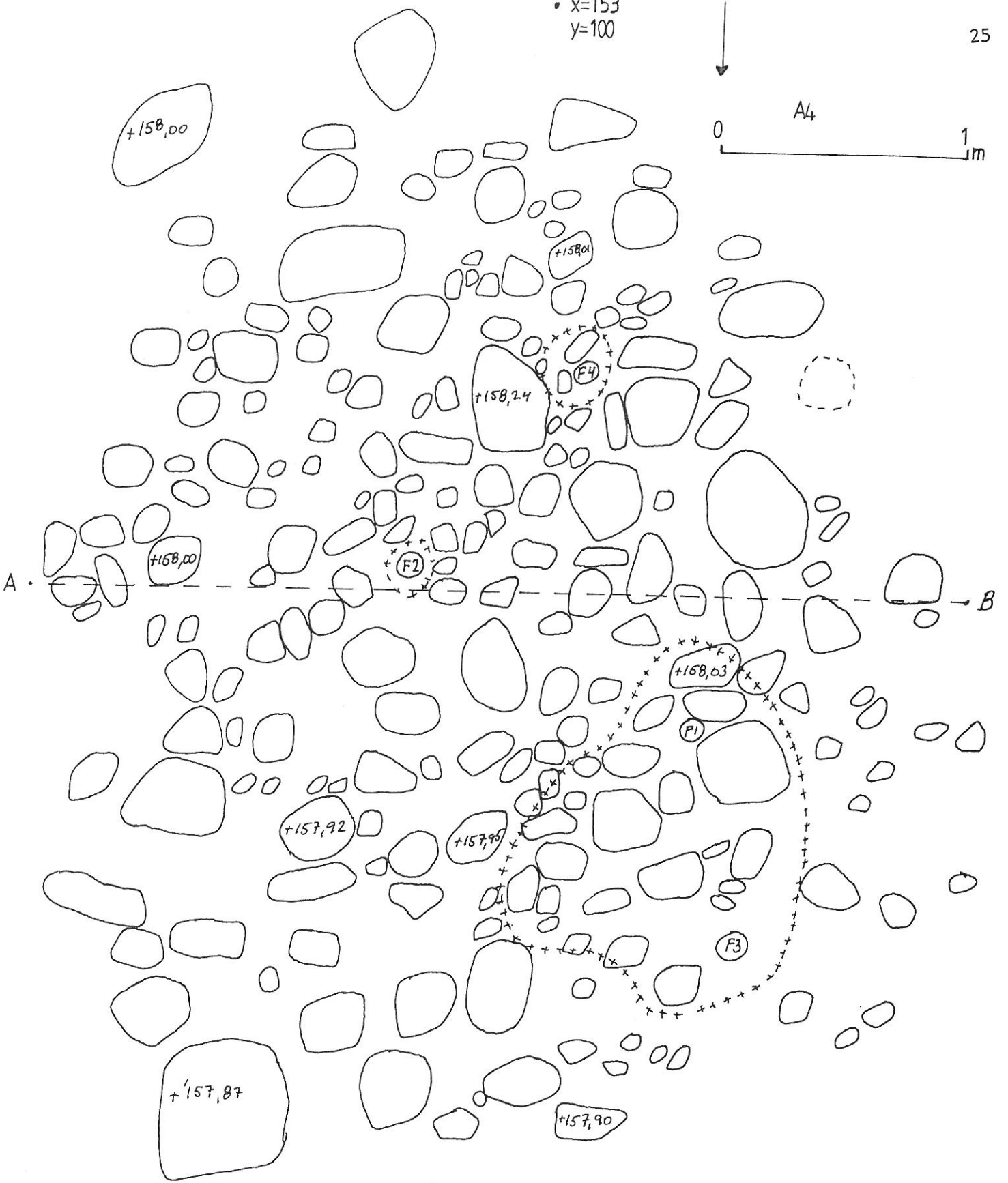
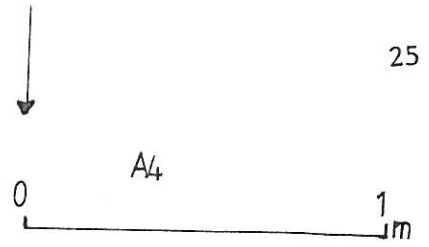
- Anberg. S. 1989 Rapport. Provundersökning. Järnåldersgravfält, Åby 1:16, Lagan, Berga socken Småland.
- Anttila. K. 1985 Tallboda. Ett grav- och boplatskomplex i Rystad socken, Östergötland. Seminarieuppsats i Arkeologi. Lunds universitet.
- Lindquist. SO. 1968 Det förhistoriska kulturlandskapet i Östergötland. Studies in North-European Archaeology 2. Stockholm.
- Pedersen. C. 1989 R yningsr yser og gravminner NORNA-RAPPORTER 43. Uppsala
- Selinge. K. G. 1969 Inventering av fasta fornlämningar Riksantikvarieämbetet.
- Åhman. E. 1983 Årsrapport 1983. Sjösås socken. Mästreda fornlämning 101.
- 1983a Rapport. Gravfält, förromersk järnålder Hulan 1:10 och 1:29, Berga socken Småland. Smålands museum. Kulturhistorisk undersökning 21 Växjö
- 1983b Rapport. Boplats, vikingatid/medeltid kyrkogården Hulan 1:22 Berga socken, Småland. Smålands museum. Kulturhistorisk undersökning 23
- 1986 Rapport. Fornlämning 17, Nöbbele, Lenhovda socken, Uppvidinge kommun, Småland. Efterundersökning och återsställande av skadade anläggningar på ett järnåldersgravfält.
- 1987 Tillägg till Rapport. Fornlämning 17, Nöbbele, Lenhovda socken.

A 1-2 Profil

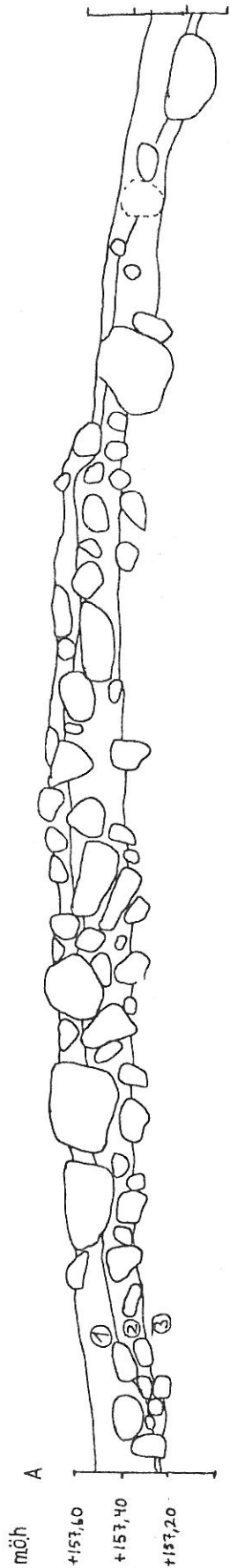

- 1 Humusblandad mo
- 2 Mörk brun sandig mo
- 3 Ljus brun sandig mo
- 4 Moränggrus

• $x=153$
• $y=100$

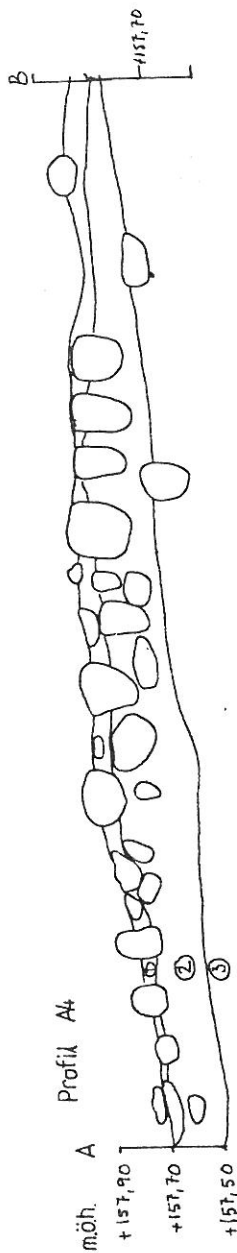

Profil A3

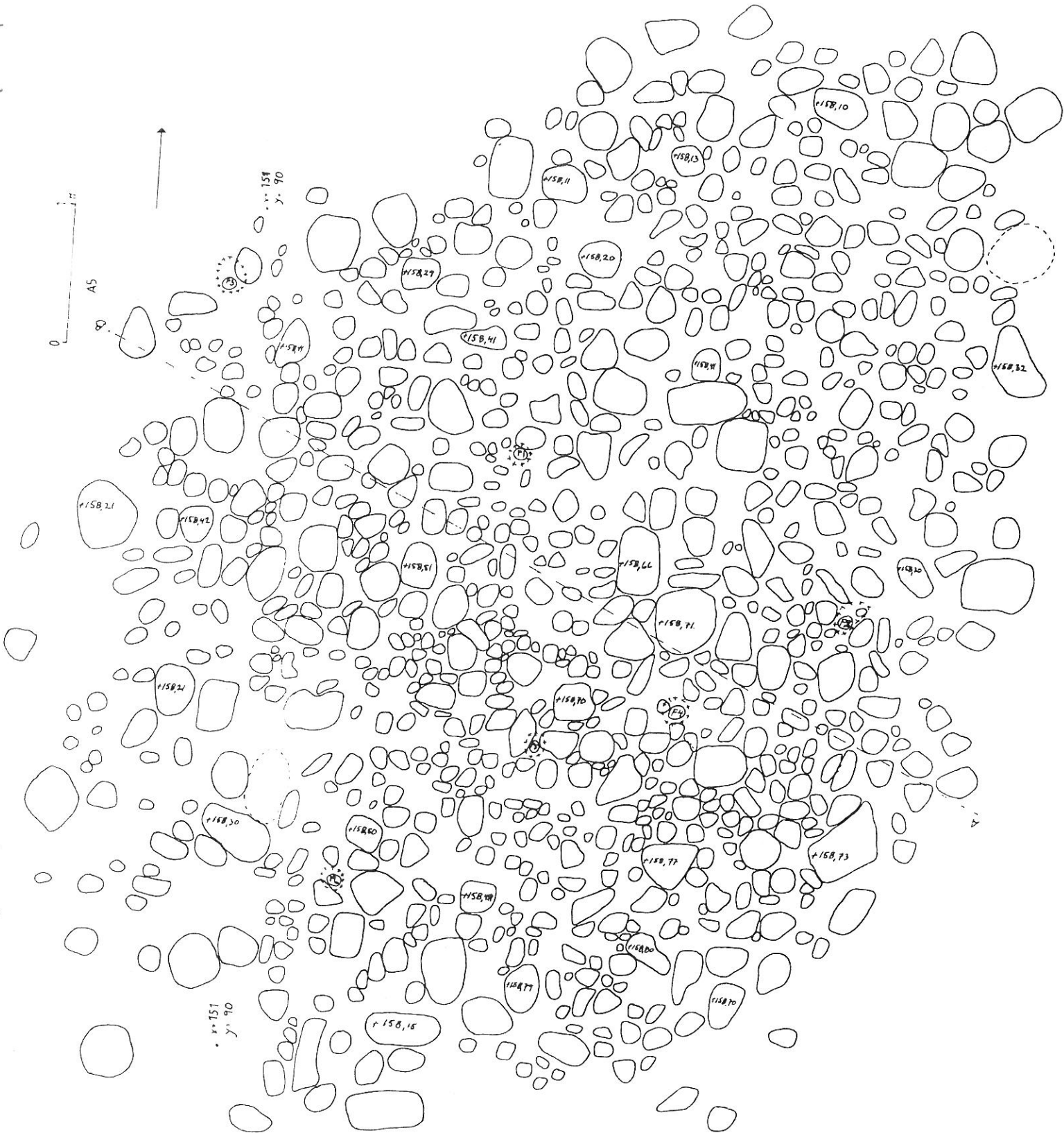

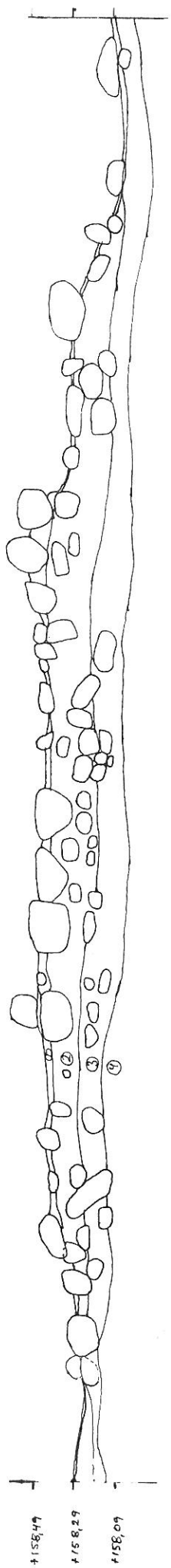
1. Humusblandad mo
2. Brun sandig mo
3. Moränggrus

Profil A4

1. Humusblandad mo
2. Brun sandig mo
3. Moränggrus

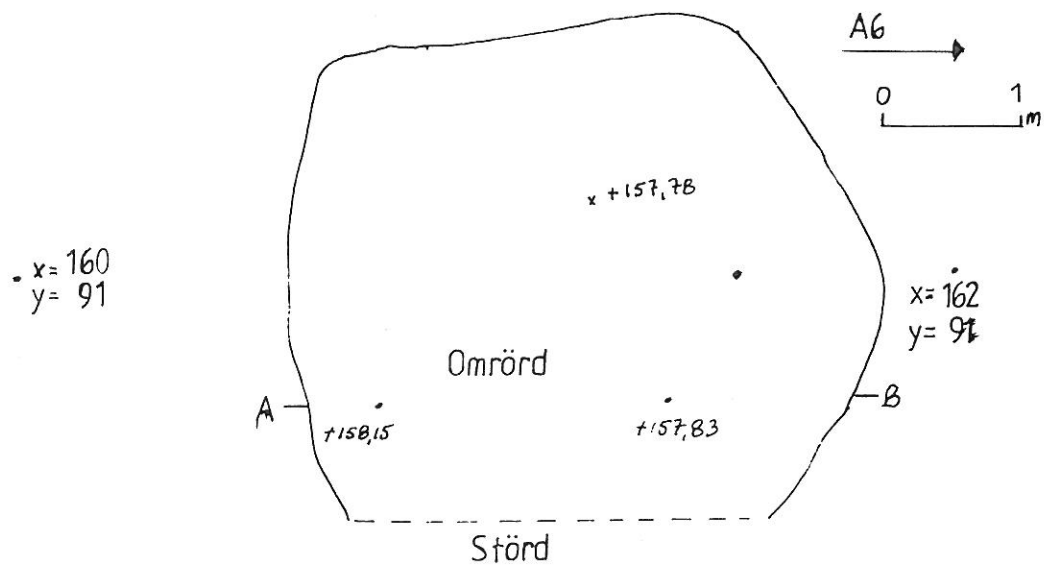

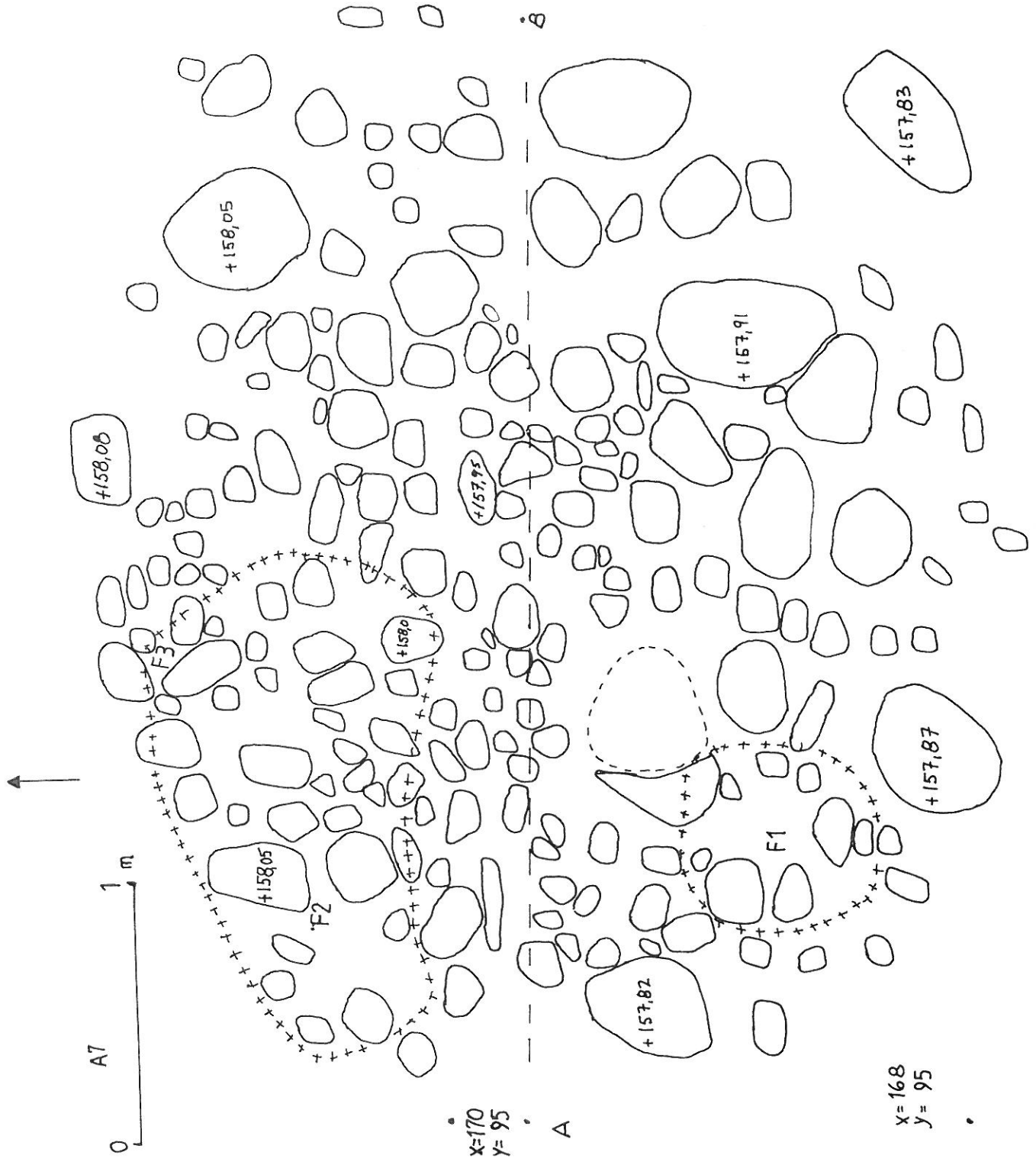

- 1. Humusblandad sandig mo
- 2. Brun - Brunnvatt sandig mo
- 3. Brungul sandig mo
- 4. Moränggrus

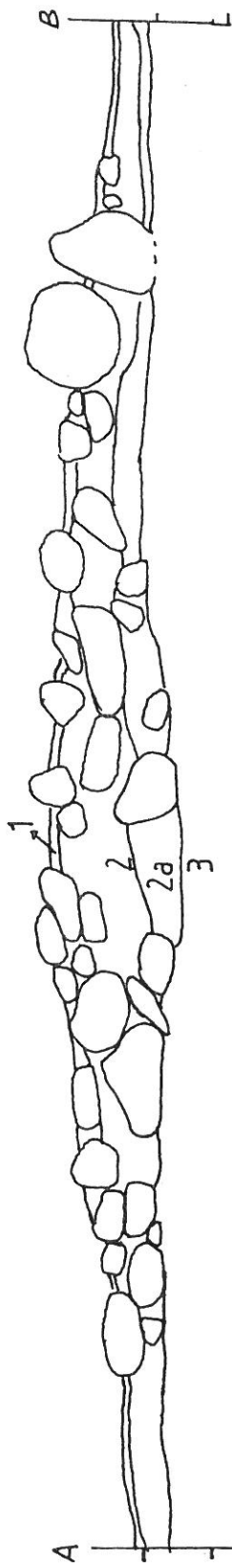
0 1 m
A5

+156,49
+158,29
+158,09

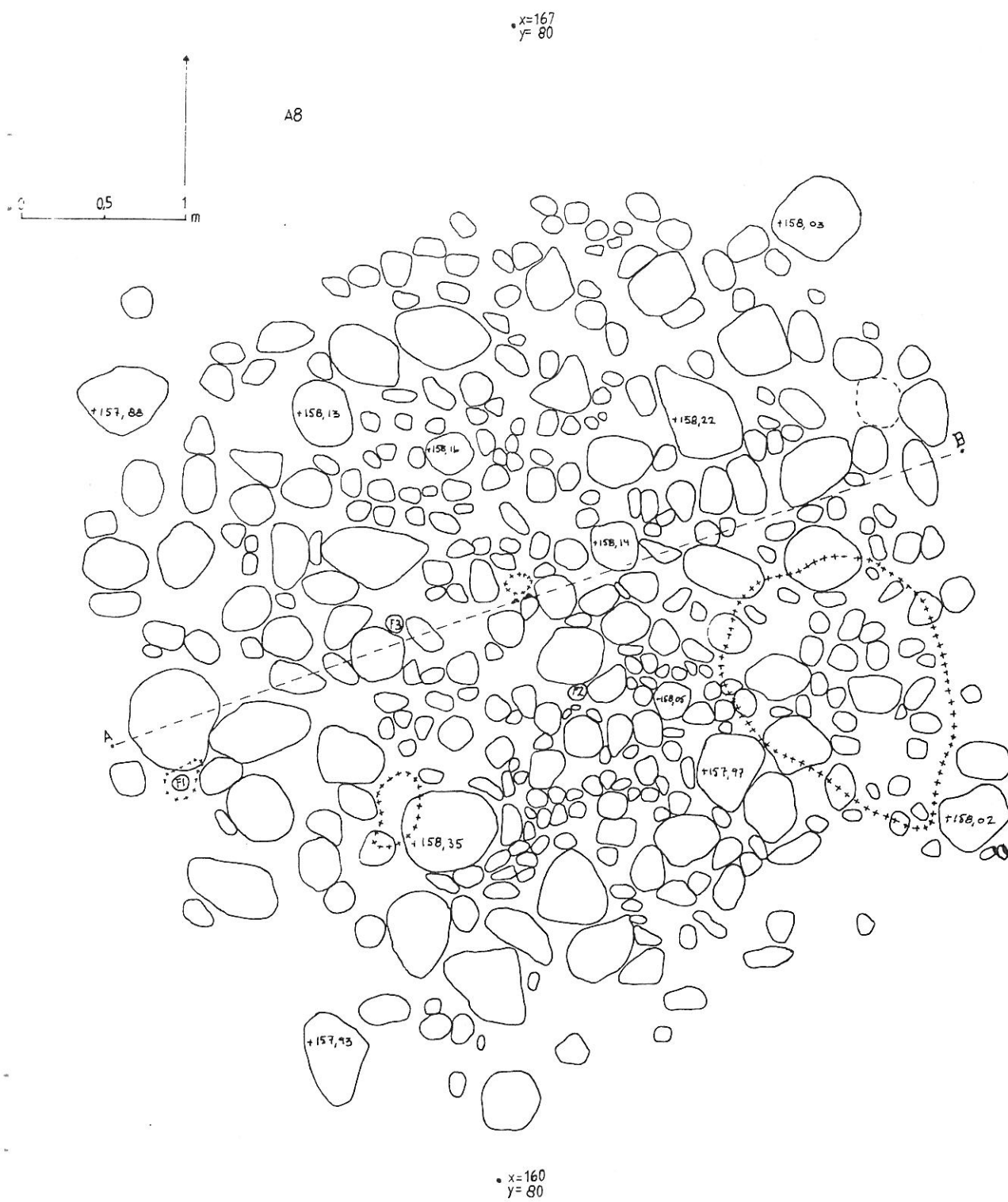

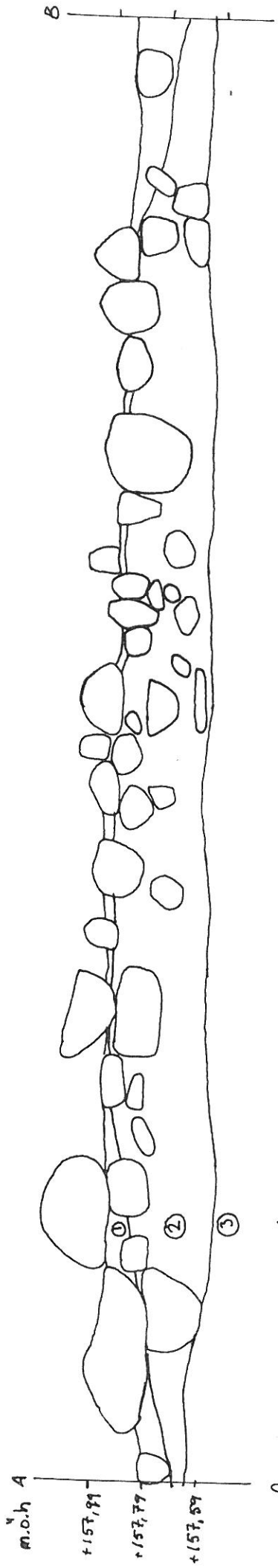
A7
0 1 m

m.ö.h.
+ 157,65
+ 157,45

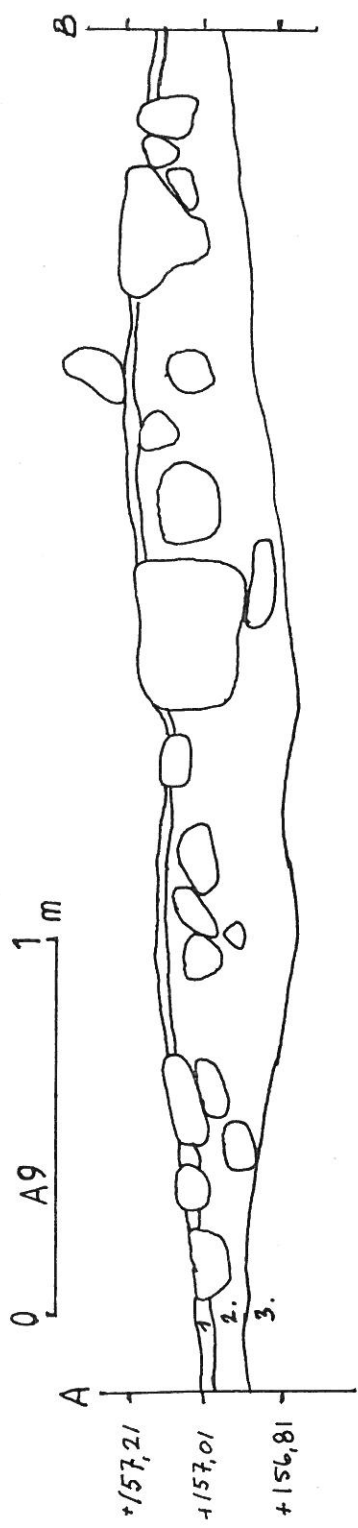
- 1 Humusblandad mo
- 2 Mörkt brun sandig mo
- 2a Ljvst brun sandig mo
- 3 Moränggrus

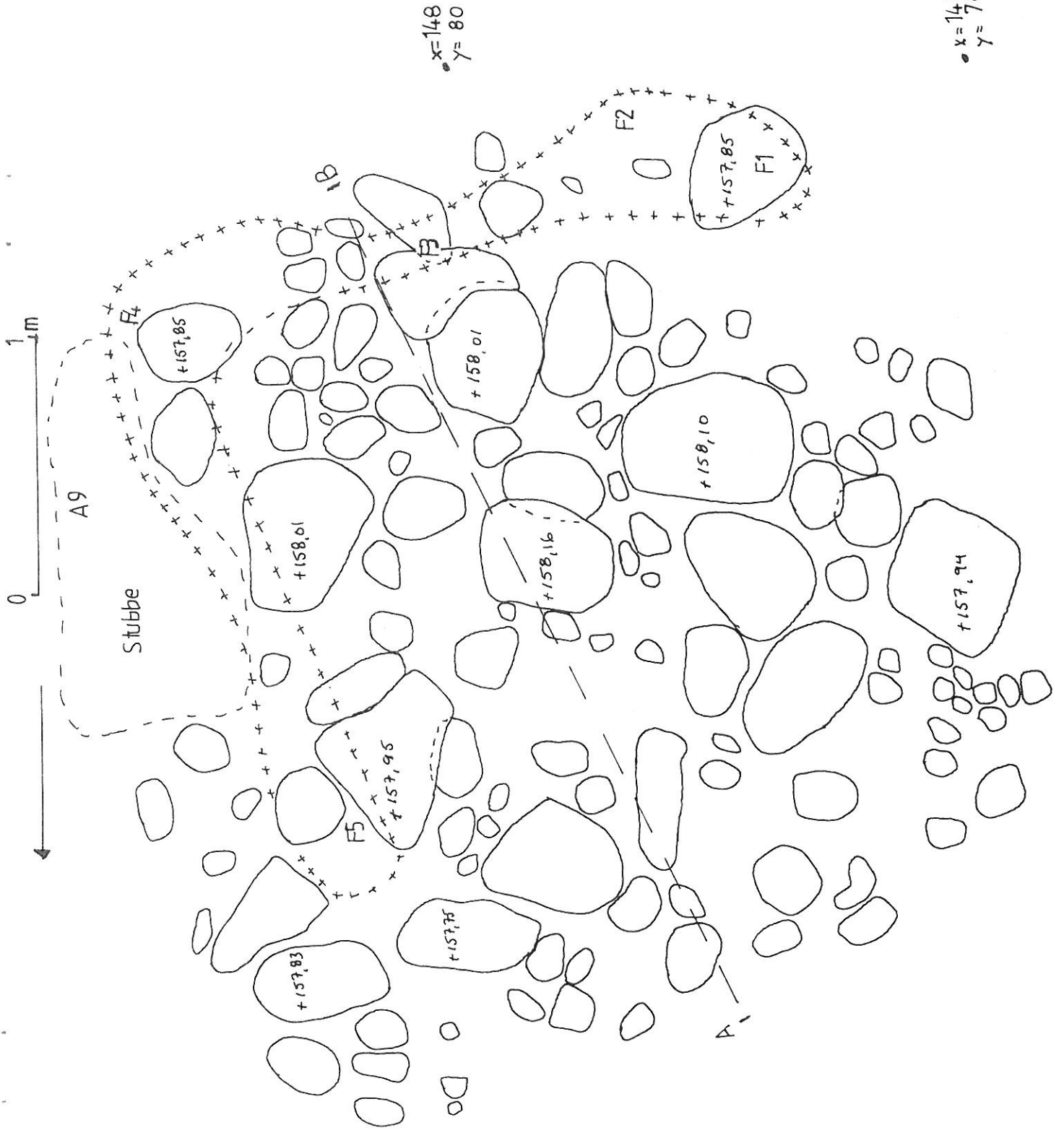

- 1 = Humusblandad sandig mo
- 2 = Ljust brun sandig mo - mot botten ljusare
- 3 = Moränggrus

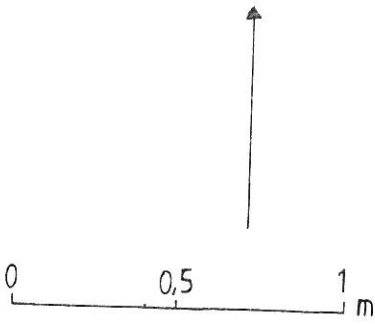
A B

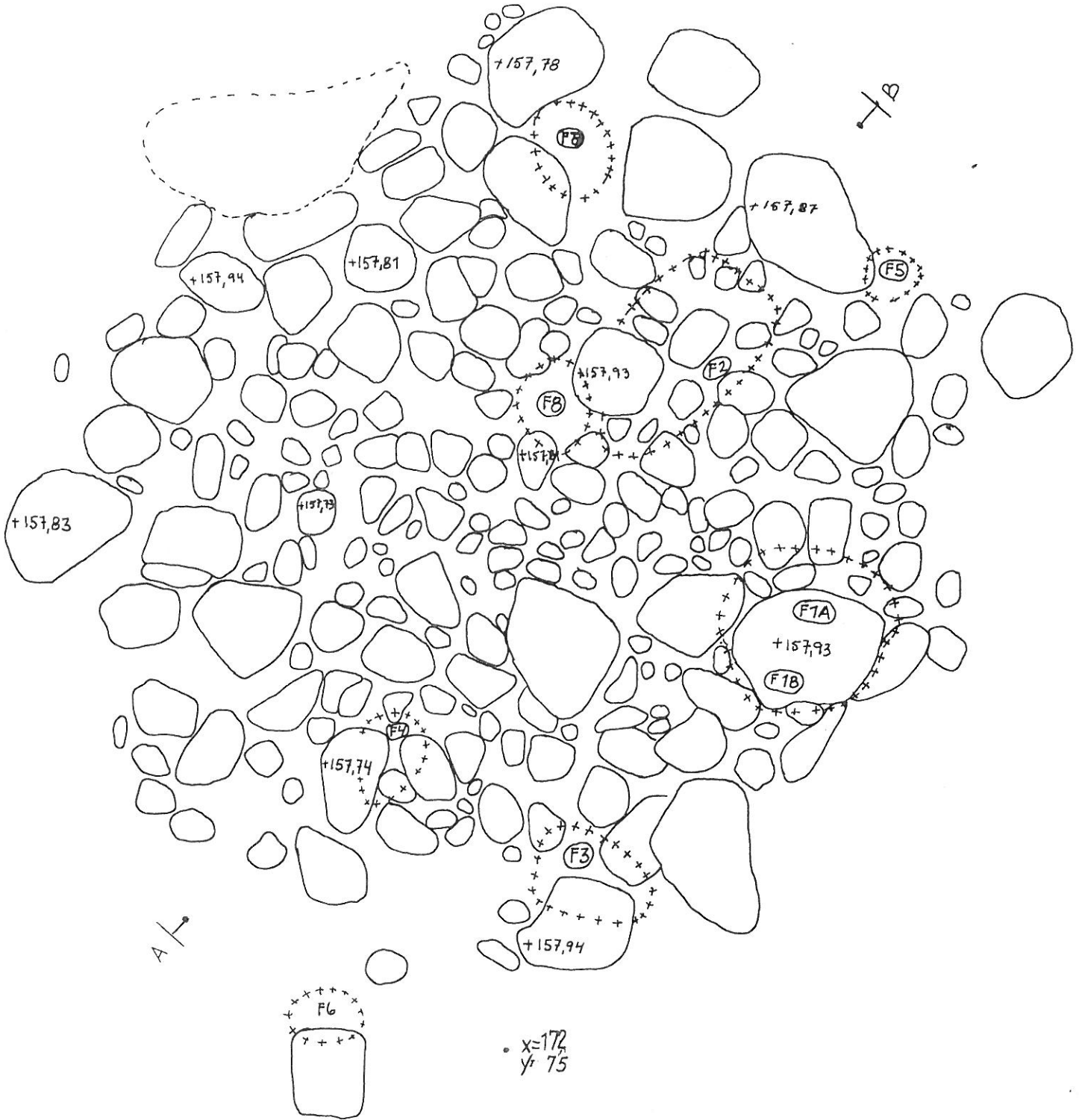
- 1. Humusblandad mo
- 2 Brun sandig mo
- 3 Moränggrus.

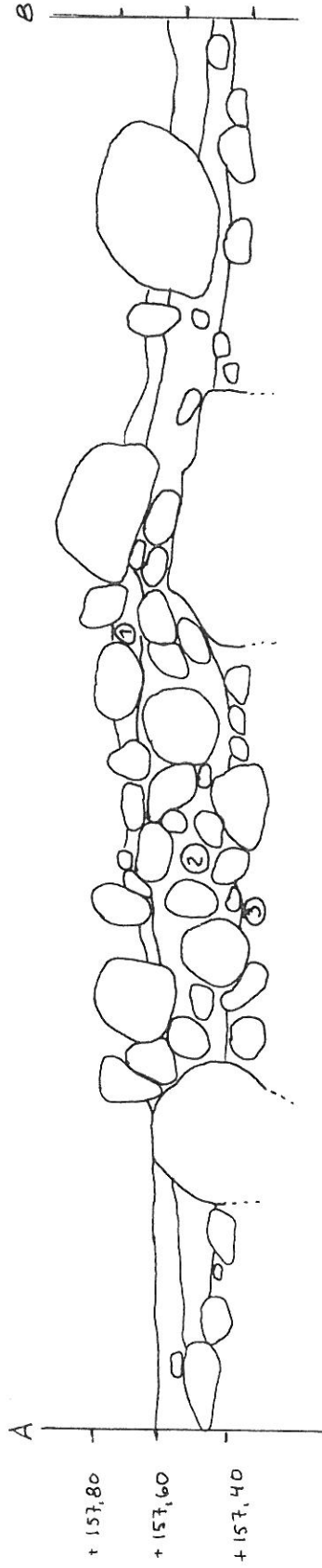

x=177
y= 75

A 10

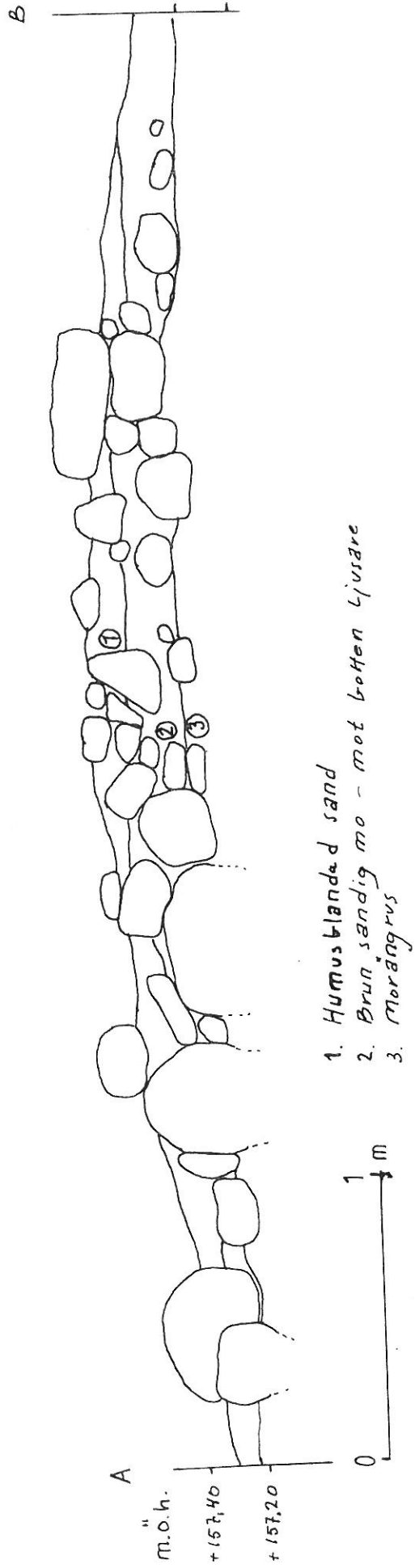

1. Humusblandad sandig mo
2. Brun sandig mo - mot botten ljusare
3. Moränggrus

0 1 m

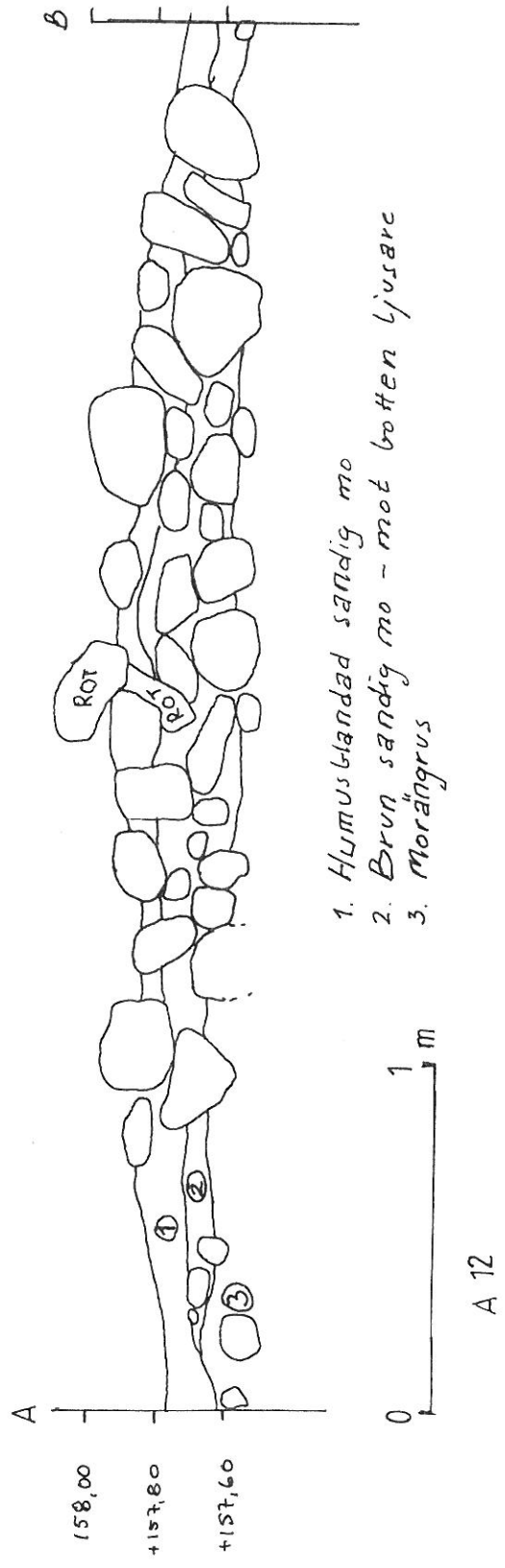
A 10

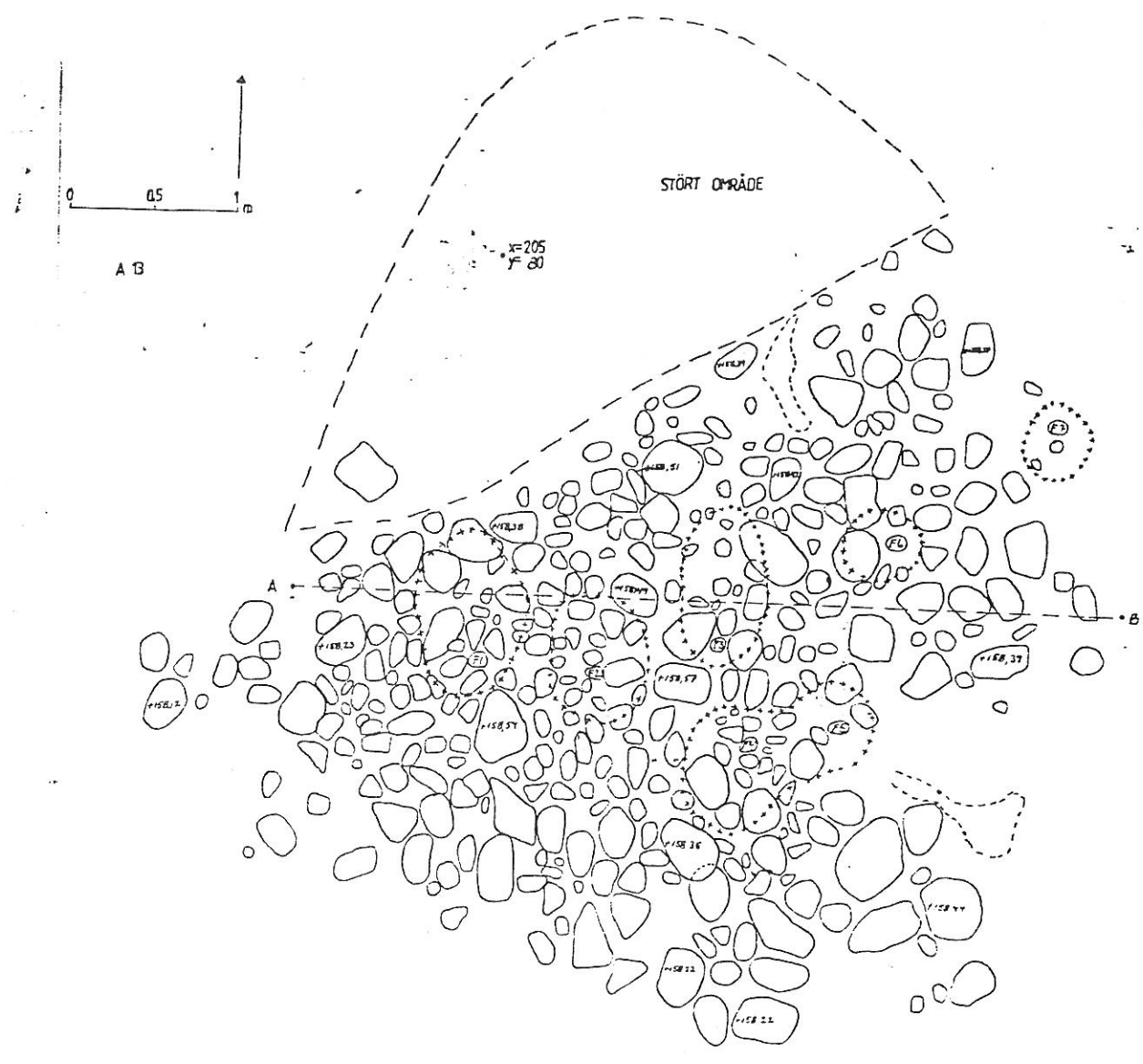
1. Humusblandad sand
2. Brun sandig mo - mot botten ljusare
3. Morängrus

A11

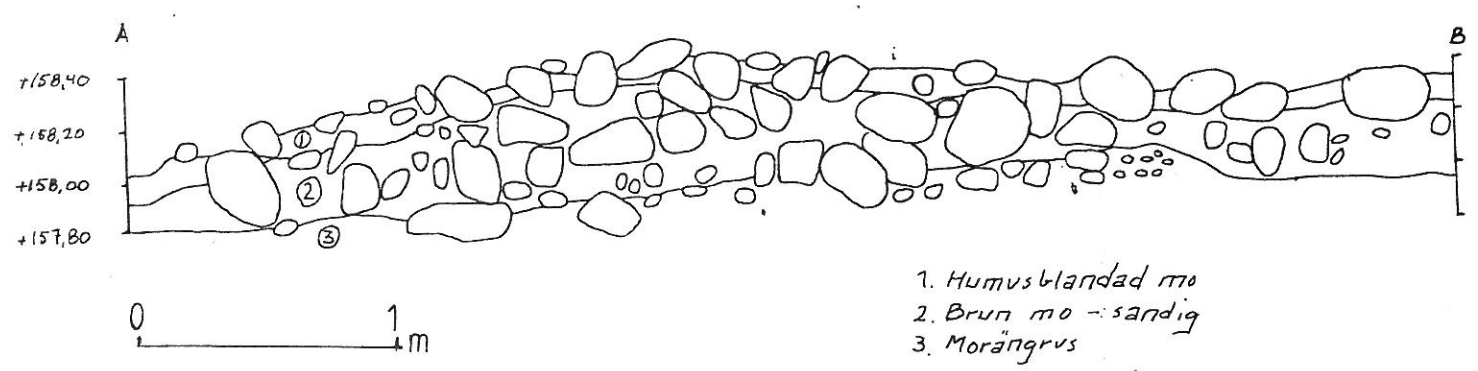

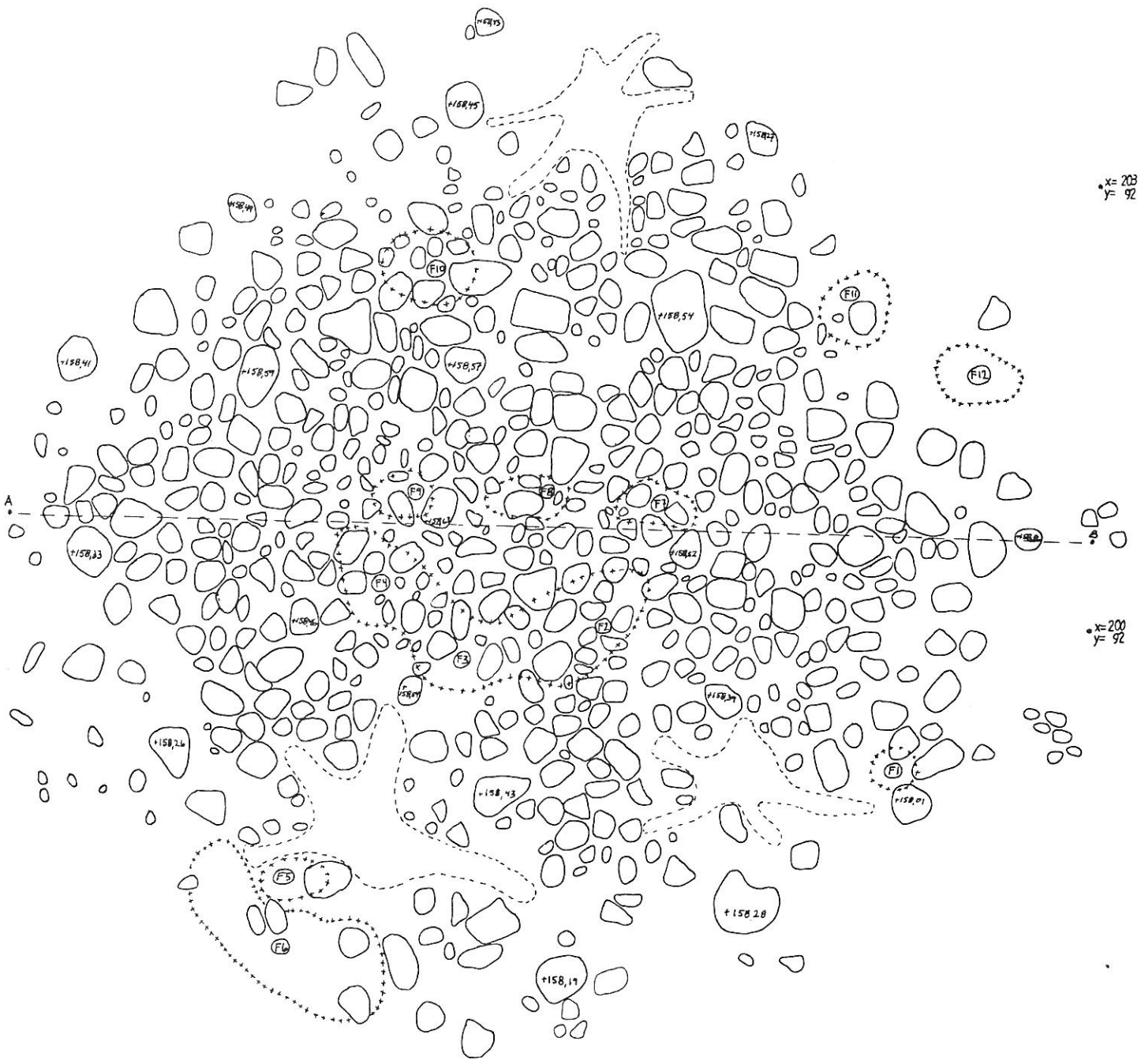
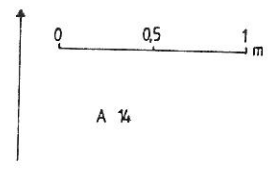
1. Humusblandad sandig mo
2. Brun sandig mo - mot botten ljusare
3. Morängrus

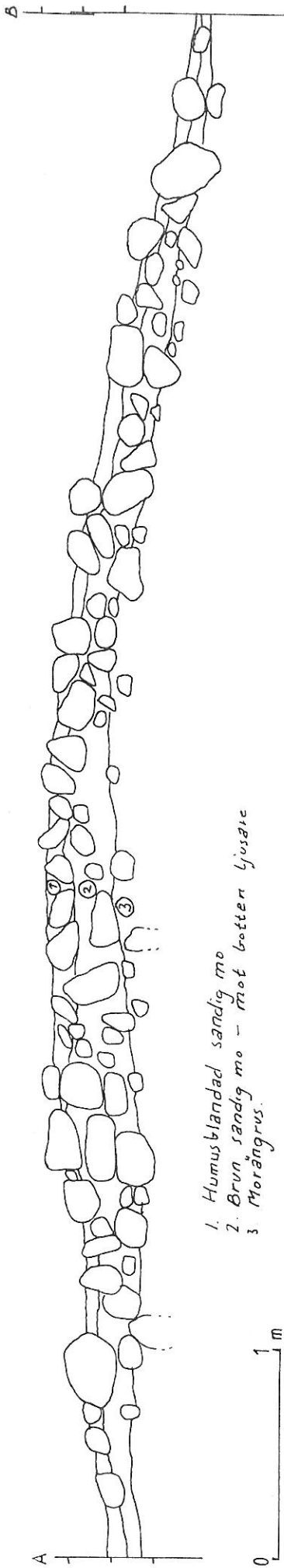

Profil A13

1. Humusblandad mo
2. Brun mo - sandig
3. Moränggrus

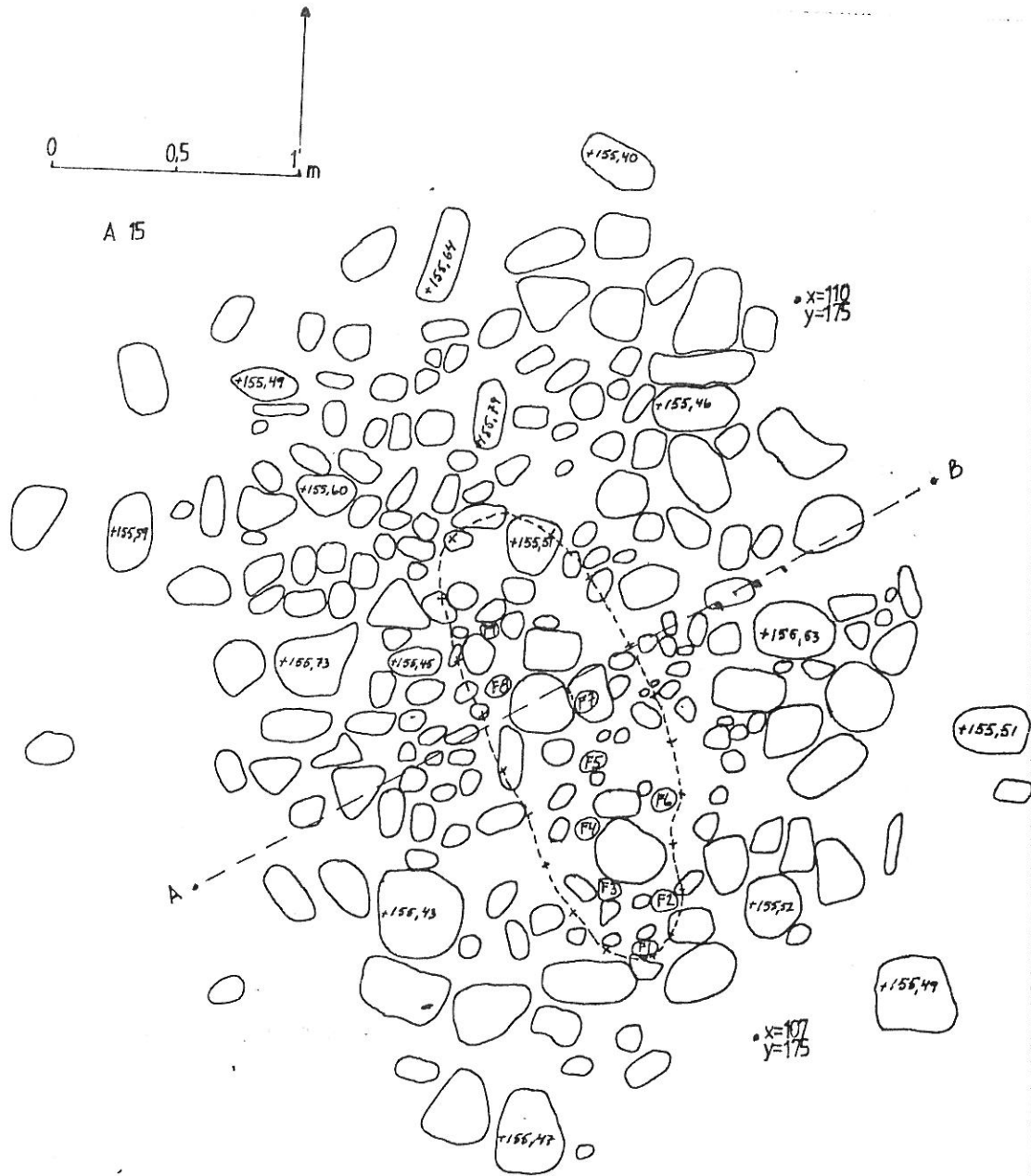

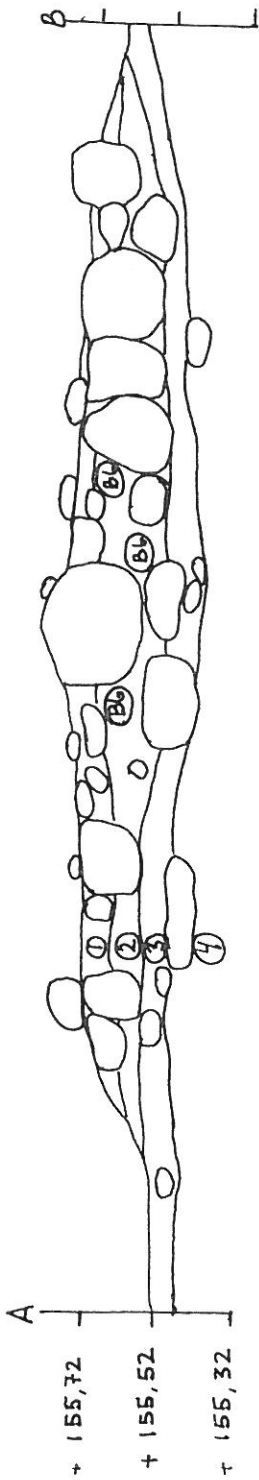
m.o.h
 + 168,40
 + 158,20
 + 158,00

1. Humusblandad sandig mo
2. Brun sandig mo - mot botten ljusare
3. Morängrus.

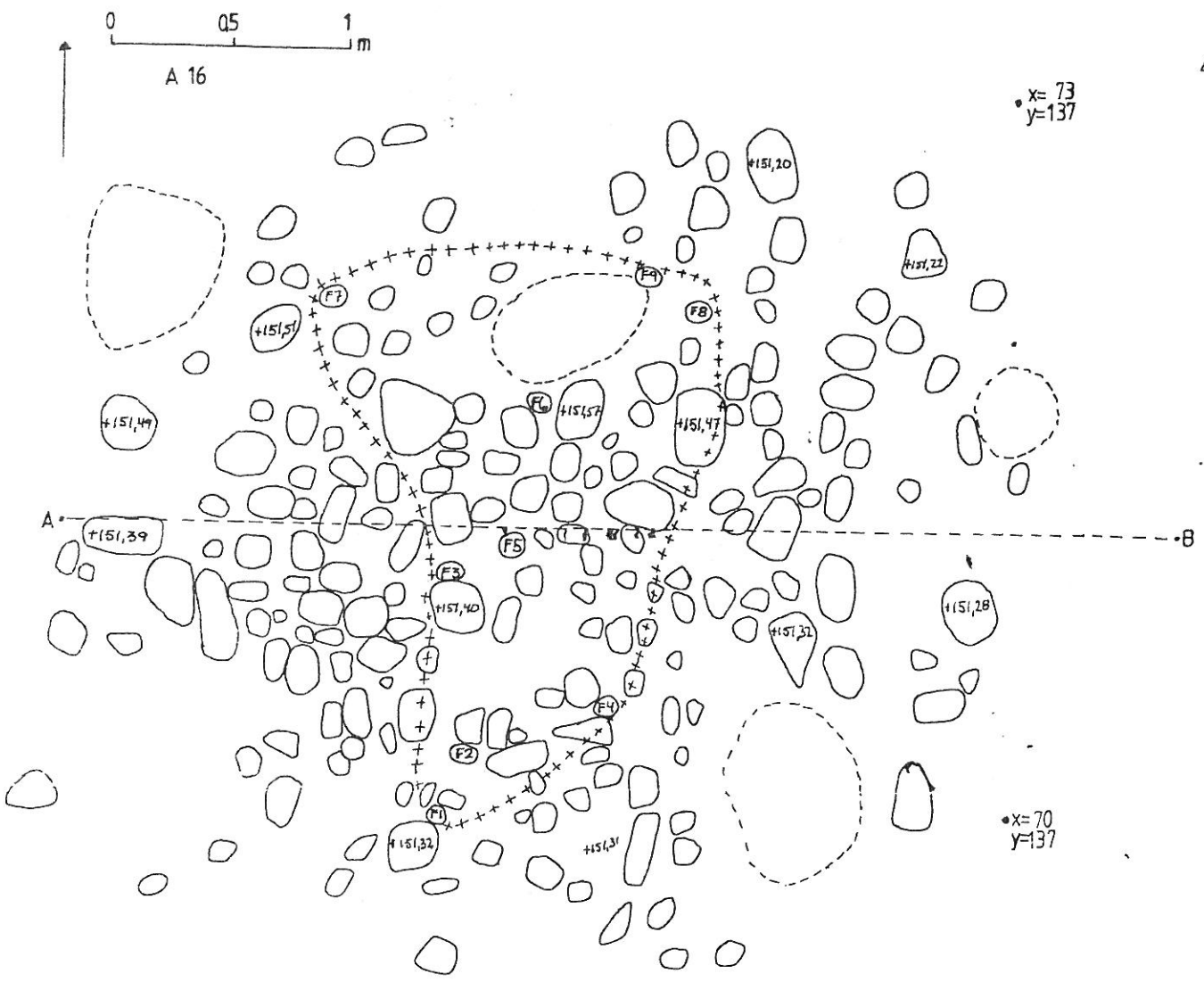
0 1 m
 A14

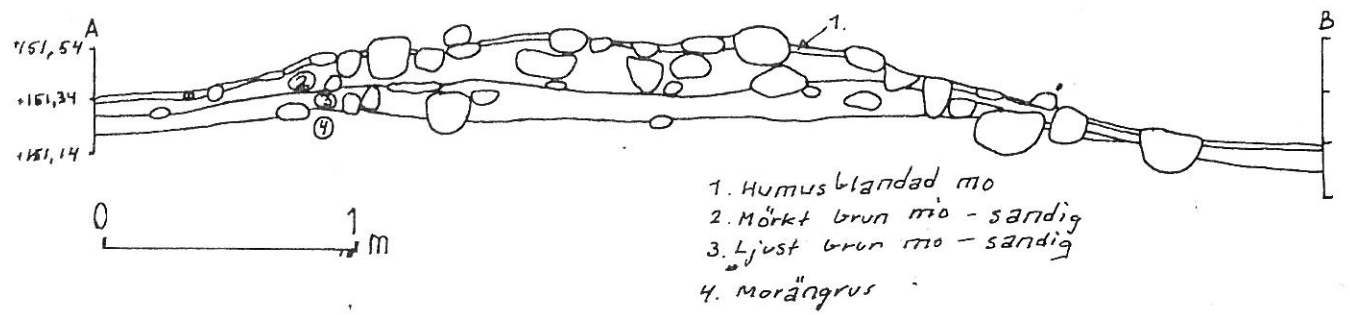
A15 Profil

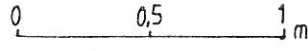
- 1. Humusblandad mo
- 2. Mo. sandig, ljvst brun.
- 3. Mo. sandig, mörkt brun.
- 4. Morängrus
- Bg: Brända ben.

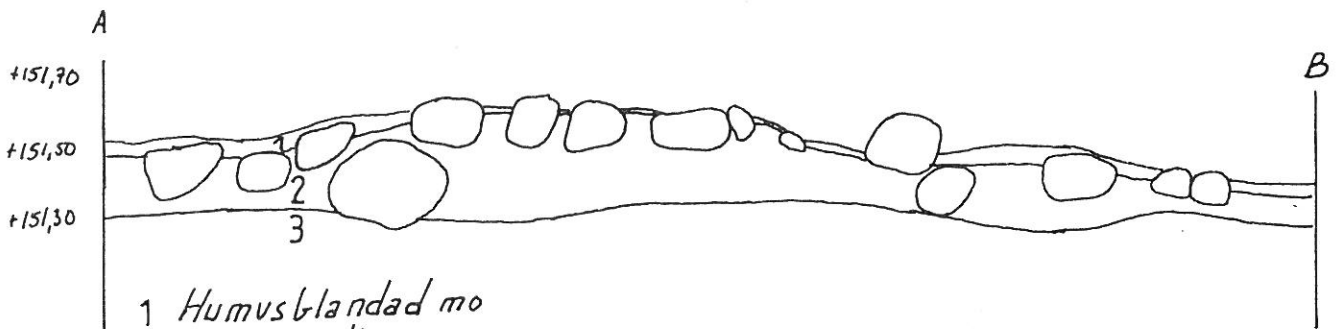
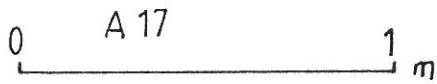
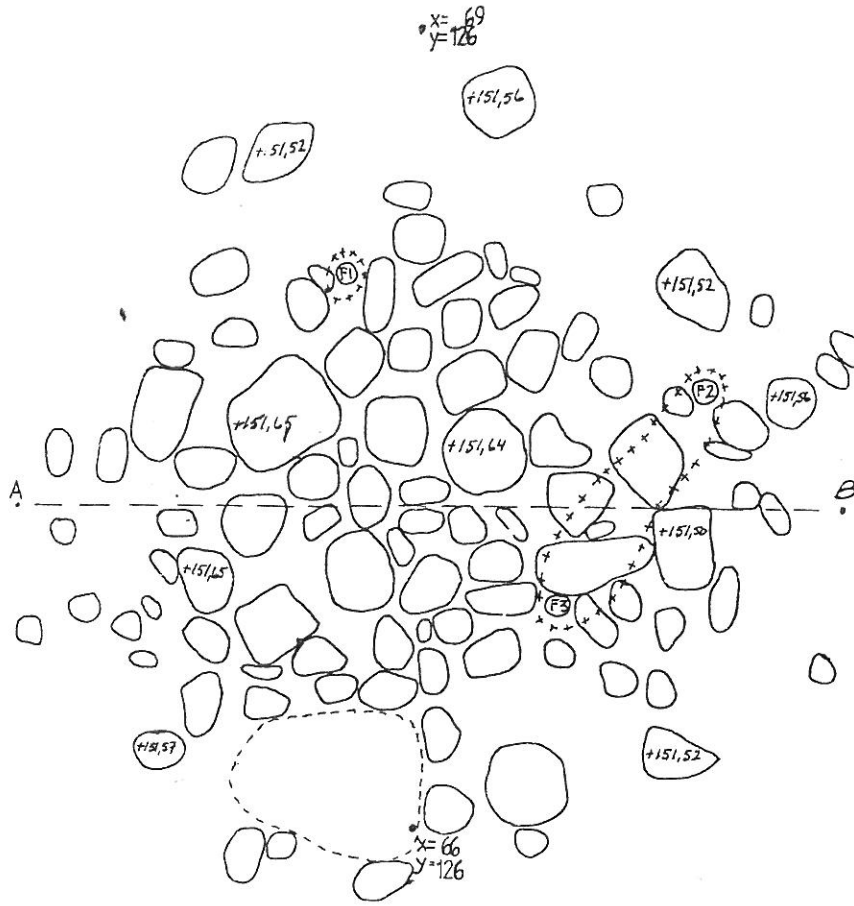
Profil A16

- 1. Humusblandad mo
- 2. Mörkt brun mo - sandig
- 3. Ljust brun mo - sandig
- 4. Moränggrus

A 17

- 1 Humusblandad mo
- 2 Brun sandig mo
- 3 Moränggrus